

Verkkokatsauksia 29/2013

Sisällys

Tiivistelmä	1
1 Henkikirikollisuuden seurantajärjestelmä	2
2 Historiallinen ja alueellinen kehitys	2
3 Rikokset	8
4 Rikososapuolet	16
5 Henkikirikosten seuraukset	24
6 Henkikirikollisuuden kehityslinjoja 2003–2012	29
Kirjallisuus	30
Liitteet	33

Yhteystiedot

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Pitkänsillanranta 3 A, 5. krs
PL 444, FI-00531 Helsinki
Puh. 029 5665300
Fax. 029 5665365

Sähköposti etunimi.sukunimi@om.fi
Kotisivu www.optula.om.fi

Martti Lehti

Henkirikoskatsaus 2013

Tiivistelmä

- Vuonna 2012 poliisin tietoon tuli Tilastokeskuksen poliisitilaston ennakkotietojen mukaan 110 (–18 %) uhrin kuolemaan johtanutta tahallista väkivaltarikosta. Rikollisuustaso 100 000 asukasta kohti oli 2,0.
- Henkikirikollisuuden seurantajärjestelmän (HSJ), johon rikokset kirjataan vasta esitutkinnan päätyttyä, tämän hetkisen arvion (19.2.2013) mukaan rikosten lopulliseksi määräksi vuonna 2012 tulee enintään 98 (–13 %). Rikollisuustaso 100 000 asukasta kohti on 1,8.
- Vuonna 2012 henkikirikosten määrä oli alhaisin sitten vuoden 1970. Vuotuinen henkikirikollisuuden taso on ollut vuotta 2012 matalampi vain kuutena vuonna vuoden 1927 jälkeen, jolloin valtakunnallinen rikostilastointi maassamme aloitettiin.
- Henkikirikollisuuden vuotuinen taso oli vakaa 1970-luvun puolivälistä 1990-luvun jälkipuoliskolle (noin 3 rikosta 100 000 asukasta kohti). Viimesten viidentoistavuoden aikana taso on ollut selvässä laskussa, joskin vuotuiset vaihtelut ovat olleet suuria. Lasku on tapahtunut miesten tekemissä henkikirikoksissa.
- Henkikirikosten pääosa liittyy keski-ikäisten työelämän ulkopuolella olevien miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin. Vuosina 2003–2011 69 %:ssa aikuisten välisiä henkikirikoksia kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa, 83 %:ssa rikoksia ainakin yksi osapuolista oli humalassa.
- Henkikirikoksissa yleisin uhri on tuttavain tai ystävien surmaama mies (47 % uhreista). Seuraavaksi yleisimmät ovat parisuhdekumppanin surmaama nainen (18 %) ja uhrille ennalta tuntemattoman henkilön surmaama mies (10 %).
- Vuosina 2003–2011 henkikirikoksiin syyllistyneistä miehistä 56 % oli tuomittu tuomoistuimessa henki- tai pahoinpitelyrikoksesta viimeisten kymmenen vuoden aikana ainakin kerran, 37 % oli ollut aikaisemmin vankilassa.
- Henkikirikollisuuden alueelliset tasoerot ovat huomattavat. Korkeimmat rikollisuustasot löytyvät Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnista. Kuluvalla vuosikymmenellä rikollisuustaso on ollut korkein Lapissa ja alhaisin läntisellä Uudellamaalla.
- Henkikirikollisuuden taso on Suomessa Euroopan unionin kuudenneksi korkein ja keskimääräistä korkeampi myös kaikki Euroopan maat huomioiden. Rikollisuustason korkeus selittyy suurelta osin keski-ikäisten työttömien miesalkoholistien poikkeuksellisen korkealla rikollisuustasolla. Muiden sosioekonomisten ryhmien henkikirikollisuus ei Suomessa tasoltaan juurikaan eroa muiden läntisen Euroopan maiden tilanteesta.
- Henkikirikoksista vuosina 2003–2010 epäillyistä 86 % vastaan nostettiin syyte ja 76 % tuomittiin rangaistukseen. Rangaistukseen tuomituista 93 % sai ehdottoman vankeusrangaistuksen. Katsauskaudella taposta tuomittujen miesten keskirangaistus oli 9 vuotta 5 kuukautta ja naisten 8 vuotta 8 kuukautta vankeutta.

Huomautuksia

- Ellei toisin mainita katsauksen tiedot perustuvat henkikirikollisuuden seurantajärjestelmän tietoihin ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksiin.
- Henkikirikollisuuden seurantajärjestelmä on sisäasiainministeriön poliisiosaston, Poliisiammattikorkeakoulun ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen yhteisesti ylläpitämä tietokanta.

1 Henkirikollisuuden seurantajärjestelmä

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Poliisiammattikorkeakoulu ja sisäasiainministeriön poliisiosasto käynnistivät 1.6.2002 henkirikollisuuden seurantajärjestelmän. Hankkeen tavoitteena on seurata henkirikosten määrän ja piirteiden kehitystä sekä tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää henkirikosten ehkäisyyn, rikosten selvittämiseen ja väkivallan syiden perustutkimukseen. Henkirikosten seurantahanke on tarkoitettu pysyväksi. Tällä hetkellä sopimus on voimassa vuoteen 2014 asti.

Tietokantaan kirjataan perustiedot poliisin tietoon tulevien henkirikosten (murha, tappo, surma, lapsen surma) ja tahallisen pahoinpitelyrikoksen yhteydessä tehtyjen kuolemantuottamusrikosten osapuolista sekä teonpiirteistä. Tietokantaan ei kerätä tietoja henkirikoksen yrityksistä tai muista väkivaltarikoksista.

Tiedot kerätään rikosten esitutkinnasta vastaavilta henkilöiltä määrämuotoisella sähköisellä lomakkeella. Ne kirjataan, kun esitutkinta on saatettu loppuun tai rikoksen ilmi tulosta on kulunut yksi vuosi. Käytännössä

tietokanta sisältää siten tietoja poliisin tietoon tulleista ja esitutkinnassa todennäköisiksi henkirikoksiksi todetusta tapauksista. Tietojen kattavuus tarkistetaan poliisin rikosilmoitusten kirjaamisjärjestelmän (RIKI) avulla.

Tutkintalomakkeessa on rikosta ja sen ominaispiirteitä koskevia kysymyksiä kaikkiaan 34, rikososapuolia koskevia kysymyksiä on 45 ja tutkinnallisia seikkoja koskevia kysymyksiä kahdeksan. Seurannan pääasiallinen laskentayksikkö on henkirikoksen uhri.

Henkirikostietokannan käyttöoikeus on Oikeuspoliittiselle tutkimuslaitoksella ja Poliisiammattikorkeakoululla. Tietoja julkistetaan vain muodossa, josta yksittäisiä asianosaisia ei voida tunnistaa.

Tietokannan ylläpito, rahoitus ja siihen perustuva tutkimus on jaettu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, Poliisiammattikorkeakoulun ja sisäasiainministeriön poliisiosaston kesken. Tietokantaa säilytetään Poliisiammattikorkeakoulussa ja Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa.

2 Historiallinen ja alueellinen kehitys

Henkirikollisuus Euroopassa. Rikollisuuden kansainvälisen vertailun ongelmana on se, että rikostunnusmerkistöt eroavat maittain huomattavasti. Esimerkiksi rikokset "henkirikoksen yritys" ja "pahoinpitely" voivat eri maissa merkitä hyvinkin eriasteista väkivaltaa. Kuolemaan johtaneen väkivallan kohdalla vertailuongelma on vähäisempi. Kuitenkin myös täytettyjä henkirikoksia koskevia rikostilastotietoja vertailtaessa on muistettava, että henkirikoksia tilastoidaan hyvinkin monenlaisilla ja kirjavilla rikosnimikkeillä, joista aina ei suoraan ilmene että kyseessä on uhrin kuolemaan johtava väkivaltarikos. Ongelmia tuottaa myös rajanveto tahallisten ja tuottamuksellisten tekojen välille.

Yksiselitteisin tahallisen väkivallan kansainvälisesti kattava ja vertailukelpoinen tilastollinen lähde on maailman terveysjärjestön WHO:n keräämät kuolemansyytilastot. Tosin maakohtaiset erot esimerkiksi rikosten selvityskyvyssä vaikuttavat myös niiden sisältämien tietojen vertailukelpoisuuteen. Kansallisten kuolemansyytilastojen tapaan WHO:n tilastoissa henkirikoksen aiheuttamiksi kuolemantapauksiksi kirjataan ainoastaan ne, joissa kuolemaan johtaneet vammat aiheuttanut väkivalta on kyetty selvittämään tahalliseksi ja uhrista on voitu kirjoittaa kuolinsyytodistus.

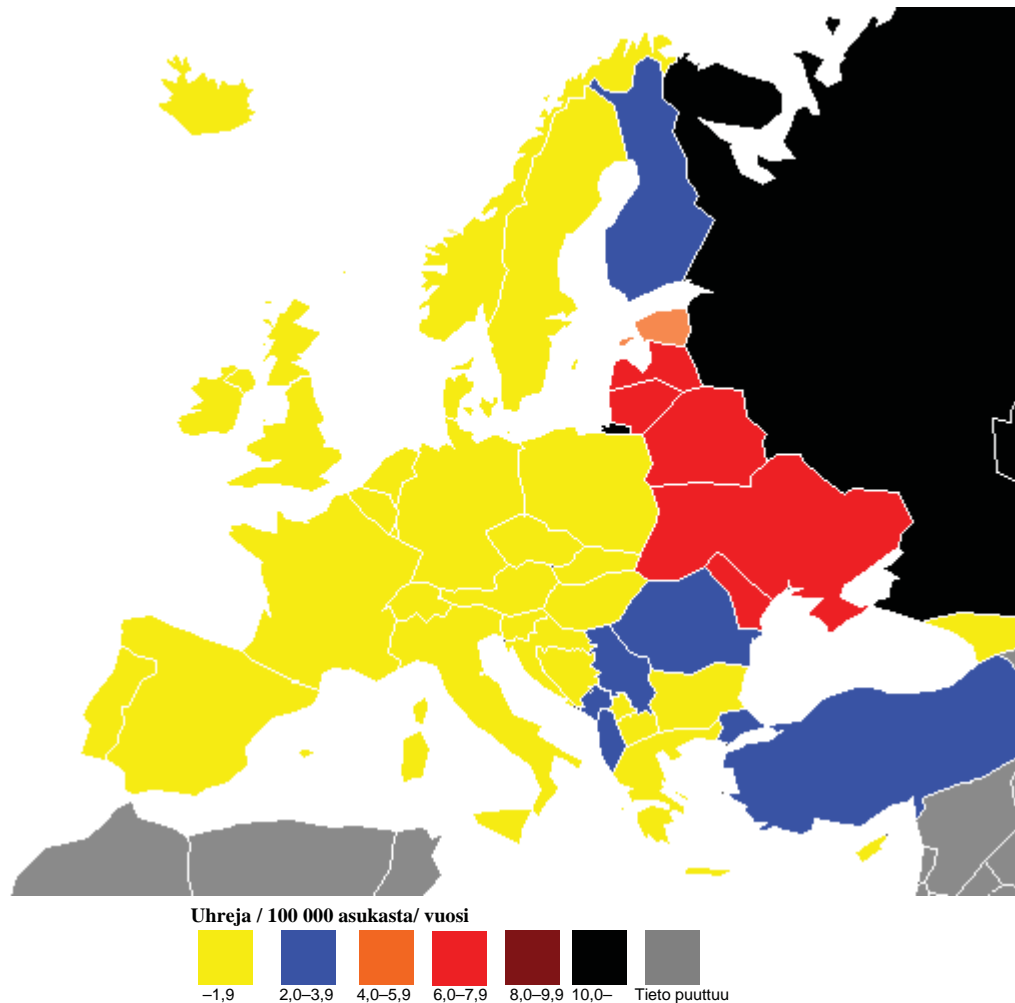
Euroopan voi henkirikollisuuden tason perusteella jakaa neljään vyöhykkeeseen.¹ Läntisessä Euroopassa (Skandinavian maat, Sveitsi ja kaikki Euroopan unionin vanhat jäsenmaat Suomea lukuun ottamatta) henkirikollisuuden asukaslukuun suhteutettu vuotuinen taso on 0,5–1,9 surmattua 100 000 asukasta kohti. Länsi-Euroopassa ja Skandinavian maissa tilanne on ollut suhteellisen vakaa jo 1800-luvun puolivälistä saakka,

Välimeren maissa henkirikollisuus laski länsieuroopalaiselle tasolle vasta toisen maailmansodan jälkeen. Samaan alhaisen henkirikollisuuden vyöhykkeeseen kuuluvat myös itäisen Keski-Euroopan ja Länsi-Balkanin maat. Tosin 1990-luvun yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen murrokseen liittyi niissä väkivaltarikollisuuden voimakas kasvu, jonka seurauksena henkirikollisuustaso kaksinkertaistui. Muutos jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi ja rikollisuustaso on sittemmin palannut aiemmalle tasolle.

Perinteisiä korkean henkirikollisuuden maita Euroopassa ovat olleet Suomi sekä Itä-Balkanin, Baltian ja Itä-Euroopan maat. Itä-Euroopassa, Baltian maissa ja Balkanilla 1990-luvun yhteiskunnalliset muutokset aiheuttivat vielä Keski-Eurooppaakin rajumman väkivaltarikollisuuden kasvun ja toisin kuin Keski-Euroopassa erityisesti entisen Neuvostoliiton alueella rikollisuustaso on edelleen huomattavasti korkeampi kuin 1980-luvun lopulla. Näin on myös Baltian maissa, jotka yhteiskunnallisen kehityksensä osalta ovat muistuttaneet Keski-Euroopan maita, mutta väkivaltarikollisuutensa kehityksen puolesta IVY-maita. Vaikka Baltian maissa henkirikollisuuden tason lasku 1990-luvun huipusta on ollut nopeampaa kuin muualla entisen Neuvostoliiton alueella, taso on niissä edelleen kaksinkertainen 1980-luvun loppuun verrattuna. Eniten henkirikoksia asukasta kohti tehdään Euroopassa tällä hetkellä Venäjällä. Henkirikollisuuden tasoerot maan sisällä ovat kuitenkin suuret. Uralin itäpuolisilla alueilla rikollisuustaso on noin kaksinkertainen maan keskitasoon verrattuna ja vastaavasti Etelä-Venäjällä vain puolet maan keskitasosta. Pietarin, Murmanskin ja Moskovon alueilla henkirikollisuuden taso on viime vuosina ollut viidenneksen koko

¹ Tiedot perustuvat pääosin WHO:n kuolemansyytilastoihin. Kunkin maan osalta on käytetty viiden viimeisen saatavilla olleen vuoden keskitasoa (useimpien kohdalla vuosia 2007–2011).

maan rikollisuustason alapuolella, Karjalan tasavallassa maan keskitasoa (Pridemore 2003).

Kuvio 1 Tahallisen väkivallan seurauksena kuolleiden vuotuinen määrä väestön 100 000 henkeä kohden. Viimeisten viiden vuoden keskiarvo. Laskettu WHO:n luvuista.

Taulukko 1 Suomen sijoittuminen henkirikoskuolemariskin vertailussa Euroopassa (WHO)²

	Naiset	Miehet	Koko väestö
Eurooppa 49	14.	16.	16.
EU 28	6.	6.	5.
EMU 17	2.	2.	2.

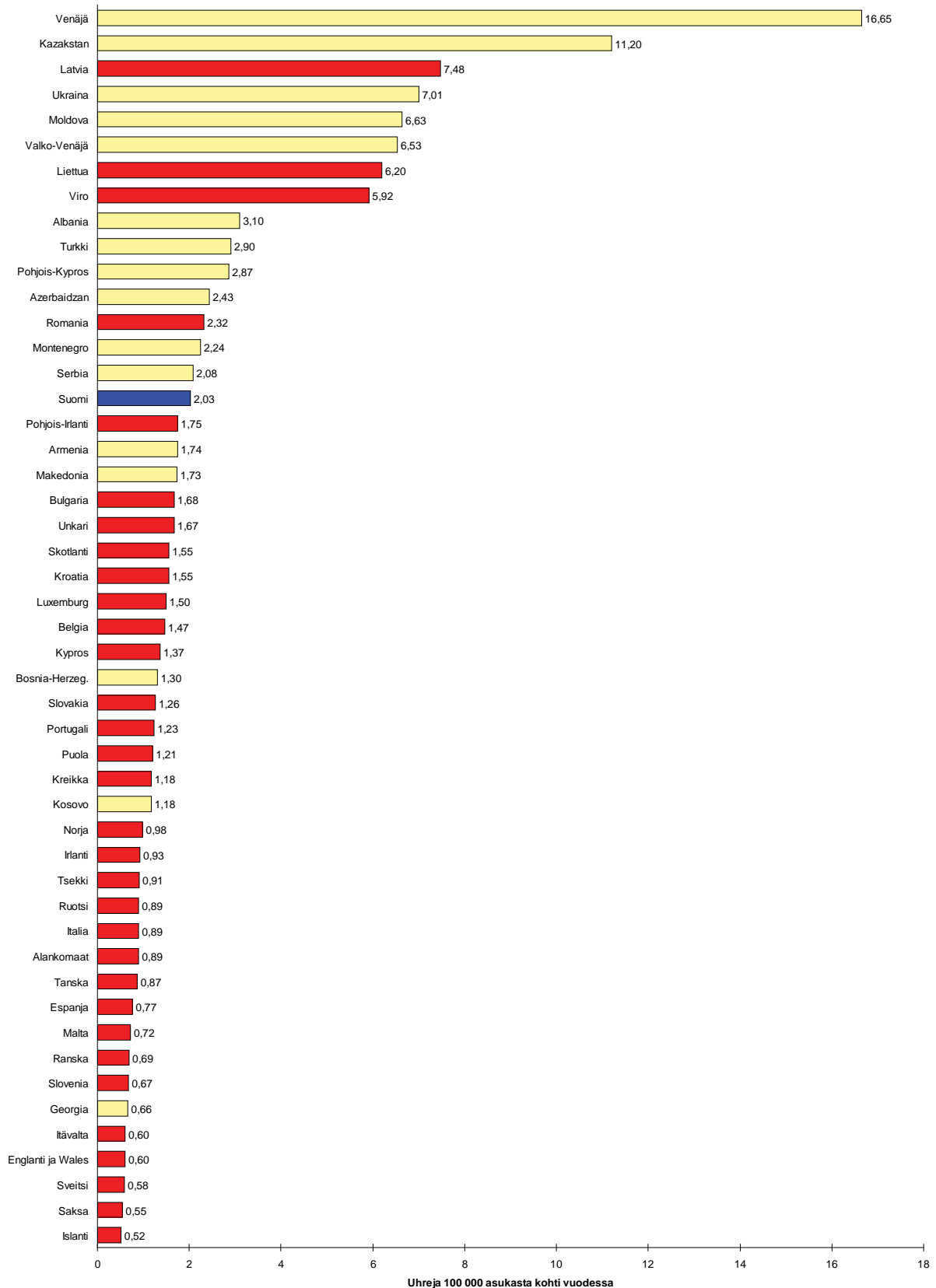
* Mitä pienempi numero, sitä korkeampi riski.

Vaikka henkirikoskuolleisuus Suomessa on eurooppalaisittain korkea, on se maailman mittakaavassa alhainen. Euroopan unioni on henkirikoskuolleisuudella mitaten yksi maailman väkivallattomimmista alueista. Ainoastaan eräissä Pohjois-Afrikan, Lähi-idän ja Itä-Aasian maissa henkirikollisuus on yhtä harvinaista. Venäjän ohella maailman väkivaltaisimmat valtiot löytyvät tällä hetkellä pääosin Afrikasta ja latinalaisesta

Amerikasta (van Dijk 2006; Global Study on Homicide 2011; WHO).

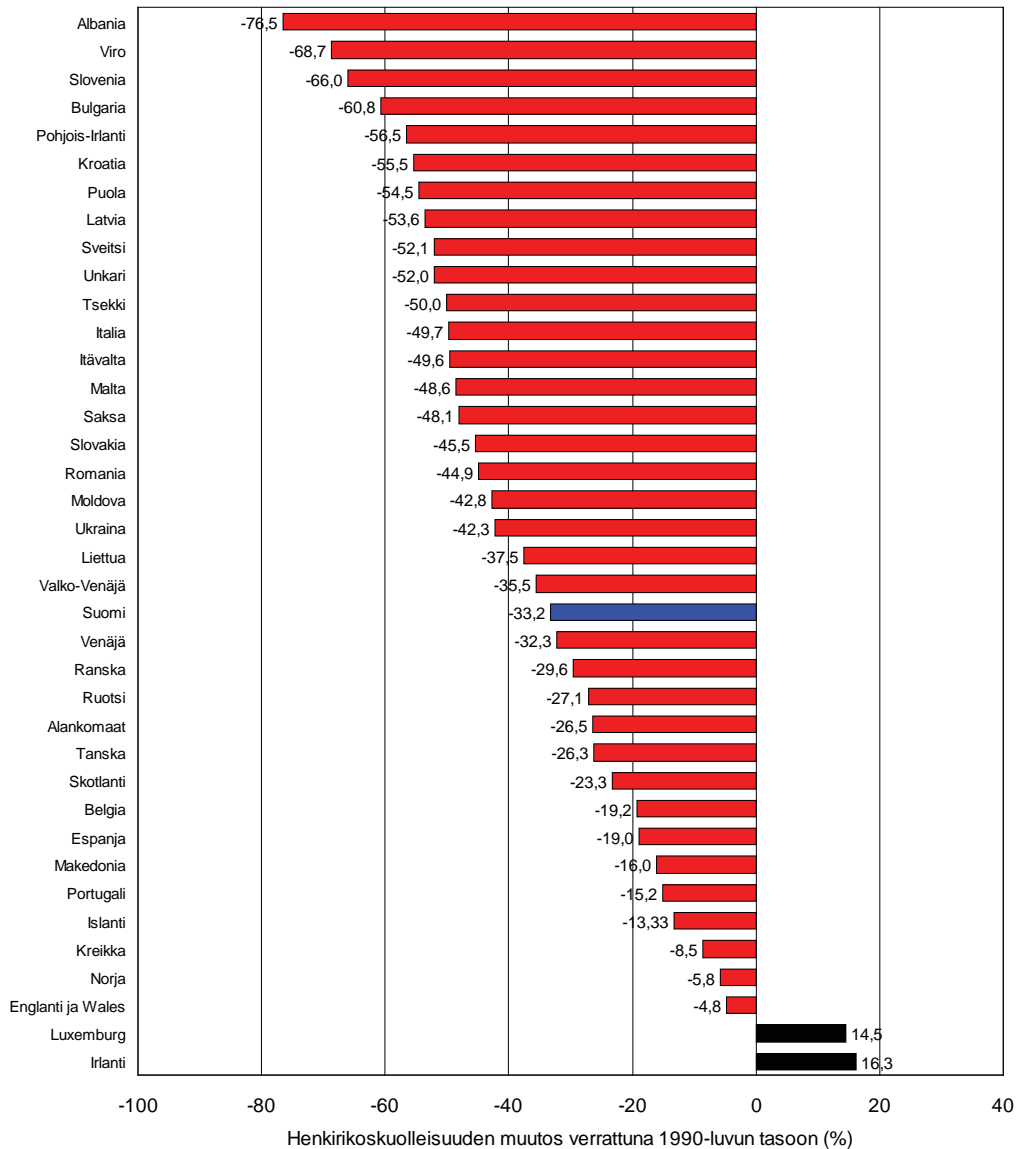
Henkirikollisuus on viimeisten kahden vuosikymmenen kuluessa vähentynyt Euroopassa myös entisten sosialistimaiden ulkopuolella, maanosan maista ainoastaan Irlannissa ja Luxemburgissa rikollisuustaso on tällä hetkellä 1990-luvun keskitasoa korkeampi. Entisten sosialistimaiden ohella monissa perinteisesti alhaisen henkirikollisuuden maissa (Itävalta, Saksa, Sveitsi) tason lasku on ollut huomattava. Rikollisuustason lasku Suomessa on ollut hieman Euroopan talousalueen keskimääräistä laskua nopeampaa.

² Ks. myös Salmi et al.: Perheväkivalta Suomessa (www.optula.om.fi/uploads/3ey309hz08t.pdf) ja Lehti: Naiset henkirikosten uhreina 2002–2007 (www.optula.om.fi/uploads/ut03717jh.pdf).

Kuvio 2 Henkirikoksiin kuolleiden vuotuinen määrä väestön 100 000 henkeä kohti. Viimeisten viiden vuoden keskiarvo. Euroopan talousalue punaisella. Bosnia-Herzegovinan ja Turkin tiedot koskevat vuotta 2008. Englantia, Skotlantia ja Pohjois-Irlantia on käsitelty erillisinä tilastointiyksikköinä (WHO)³

³ Kuvioon sisällyttömien Euroopan valtioiden ja erillishallintoalueiden rikollisuustasot löytyvät liitetaulukosta 6.

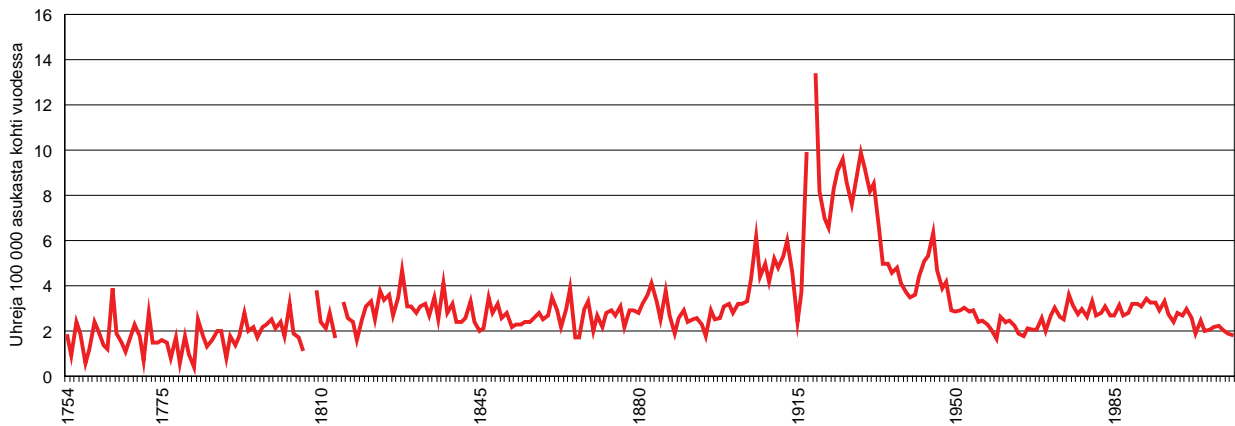
Kuvio 3 Henkirikoskuolleisuuden muutos Euroopassa 1990-luvulta 2010-luvulle. Nykytaso (ks. kuvio 2) verrattuna 1990–1999 keskikuolleisuuteen (WHO)

Historiallinen kehitys Suomessa. Henkirikollisuuden historian lähteet ovat Suomessa kansainvälisesti poikkeuksellisen hyvät. Kuolemansyytietoja tahallisen väkivallan uhrina kuolleista on saatavissa 1750-luvulta alkaen, oikeudelliset lähdesarjat ulottuvat 1500-luvulle.

Kahden viime vuosisadan aikana henkirikollisuuden taso on ollut Suomessa olennaisesti korkeampi ja tason vaihtelut jyrkempiä kuin muissa Pohjoismaissa ja pääosassa läntistä Eurooppaa. Näin ei kuitenkaan ole ollut aina, vielä 1700-luvulla rikollisuustaso oli sama kuin muualla läntisessä Euroopassa. Erot syntyivät teollistumisen aikakaudella henkirikollisuuden vähentyessä Euroopassa ja Pohjoismaissa ja samanaikaisesti lisääntyessä Suomessa (Lehti 2001).

Suomen lähihistorian väkivaltaisain kausi henkirikollisuudella mitaten oli ajanjakso suurlakkovuodesta 1905 kieltolain kumoamisvuoteen 1932. Maassa surmattiin tuolloin vuosittain kolminkertainen määrä ihmisiä asukasta kohti nykyiseen verrattuna. Toinen

lyhyempi väkivaltapiikki oli välittömästi toisen maailmansodan jälkeen vuosina 1945–1947. Vastaavasti viime vuosisadalle osui myös tunnetun historiamme väkivallattomin jakso, 1950-luvun lopulta 1960-luvun lopulle. Henkirikollisuuden taso oli tuolloin kolmanneksen viime vuosikymmenten keskitasoa alhaisempi. Viime vuosikymmenten suhteellisen korkean henkirikollisuuden jakso alkoi 1969, suuren alkoholireformin vuonna (Kivivuori 2002). On liian aikaista sanoa, päättyikö se vuonna 2012, mutta viime vuonna rikollisuustaso oli alhaisin sitten vuoden 1970. Vuotuinen rikostilaston osoittama henkirikollisuuden taso on ollut vuotta 2012 matalampi vain kuutena vuonna vuoden 1927 jälkeen, jolloin valtakunnallinen rikostilastointi maassamme aloitettiin. Jo vuoden 2011 kuolemansyytilaston mukainen henkirikollisuuden taso oli matalin sitten vuoden 1965. Vuotta 2011 matalampi kuolemansyytilaston osoittama henkirikollisuuden taso on ollut vain kahtena vuonna 1900-luvulla ja kahdeksana vuonna 1800-luvulla.

Kuvio 4 Henkirikoskuolleisuuden kehitys Suomessa 1754–2011 (ei sisällä lapsensurmia; sota- ja vallankumousvuodet 1808 ja 1918 on jätetty pois; Verkko 1948; Tilastokeskus)

Taulukko 2 Henkirikosten (pl. lapsensurmat) tekijät ja uhrin sukupuolen mukaan Suomessa 1748–2011 (Viljanen 1983; Koskivirta 2001; Ylikangas 1976; Tilastokeskus)

Vuodet	HKT	Tuomitut					Uhrit					
		Mies		Nainen		N	Mies		Nainen		N	
		%	taso	%	taso		%	taso	%	taso		
1748-1807*	4,4	88,1	7,2	11,9	0,9	193	74,3	2,5	25,7	0,8	335	
1789-1825**	6,9	94,6	24,6	5,4	1,3	447	1790-1849	85,9	4,8	14,1	0,7	1807
							1850-1890	86,8	4,9	13,2	0,7	2140
1891-1899	2,5	90,0	4,0	10,0	0,4	488	1891-1899	83,3	4,2	16,7	0,8	574
1900-1904	3,1	91,0	4,9	9,0	0,5	356	1900-1904	88,1	5,6	11,9	0,7	438
1905-1913	5,0	94,7	8,3	5,3	0,4	1134	1905-1913	86,6	8,8	13,4	1,3	1393
1920-1932	8,4	97,0	16,9	3,0	0,5	3742	1920-1932	91,4	16,8	8,6	1,5	3896
1933-1939	4,8	96,3	10,2	3,7	0,4	1306	1933-1930	81,3	8,6	18,7	1,9	1295
1940-1944	4,4	95,6	10,0	4,4	0,4	930	1940-1944	81,5	7,3	18,5	1,6	859
1945-1948	4,8	96,3	12,7	3,7	0,4	966	1945-1948	82,6	8,3	17,4	1,4	54
1949-1959	2,6	95,2	4,5	4,8	0,2	1039	1949-1959	71,0	3,9	29,0	1,4	1157
1960-1969	2,2	94,6	3,5	5,4	0,2	818	1960-1969	70,3	3,2	29,7	1,3	1006
1970-1979	2,9	92,5	4,9	7,5	0,4	1221	1970-1979	74,4	4,4	25,6	1,4	1222
1980-1989	2,9	92,3	4,8	7,7	0,4	1239	1980-1989	70,3	4,2	29,7	1,7	1413
1990-1999	3,0	90,1	5,3	9,9	0,6	1478	1990-1999	71,1	4,4	28,9	1,7	1550
2000-2009	2,4	87,4	4,7	12,6	0,7	1392	2000-2009	70,1	3,3	29,9	1,3	1212
2010-2011	1,9	86,5	4,0	13,5	0,6	245	2010-2011	71,6	2,7	28,4	1,0	201

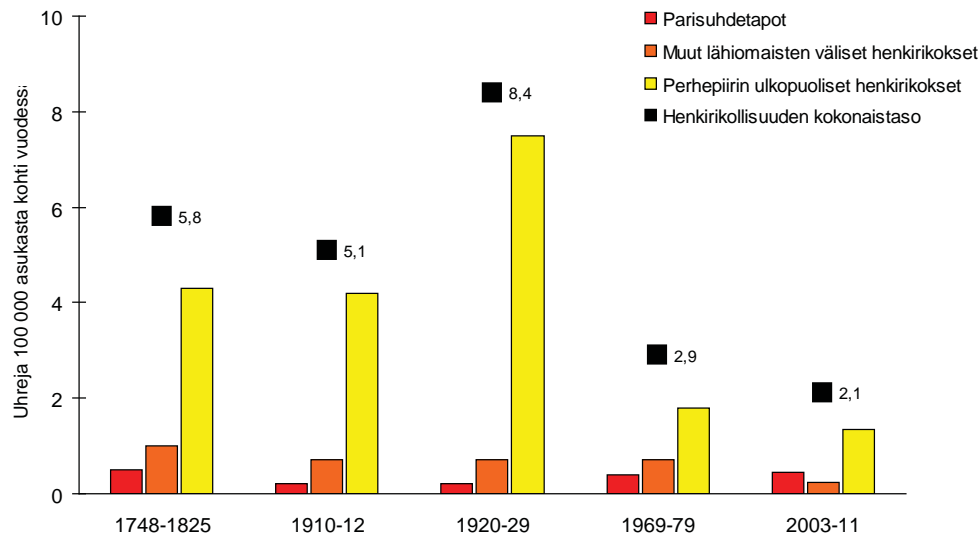
* Savo-Karjalan lääni; ** Vaasan lääni; Vuosien 1748–1825 tiedot koskevat alioikeuksissa syytettyjä; 1891–1989 tiedot alioikeuksissa tuomitut; 1990– tiedot murhista, tapoista ja surmista epäiltyjä; taso = tekijöitä/uhreja 100 000 miestä/naista kohti vuodessa; HKT = henkirikoskuolleisuuden vuotuinen keskitaso 100 000 asukasta kohti.

Henkirikollisuus on Suomessa ollut koko sen ajan, jolta tietoja on saatavissa, miesten keskinäistä rikollisuutta. Vuosisadasta ja vuosikymmenestä toiseen rikoksiin syyllystyneistä 90–95 prosenttia on ollut miehiä, uhreista miesten osuus on vaihdellut 70 prosentista runsaaseen 90 prosenttiin. Korkeimmillaan osuus oli 1900-luvun alkupuolella. Toisen maailmansodan jälkeen naisten osuus uhreista on ollut kasvussa. Rikollisuustason muutokset ovat pääsääntöisesti koskeneet lähinnä miesten keskinäistä väkivaltaa. Naisten tekemien samoin kuin naisiin kohdistuneidenkin henkirikosten määrän kehitys on ollut hyvin vakaata.

Henkirikollisuuden ikärakenteessa muutokset ovat olleet suurempia. Vielä ennen toista maailmansotaa henkirikollisuus oli pääosin nuorisirikollisuutta. Sekä

syllisistä että uhreista valtaosa oli alle 30-vuotiaita. Viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana ikärakenne on muuttunut olennaisesti. Nykyisin sekä rikosten tekijät että uhrin ovat pääosin keski-ikäisiä. Samalla alle 30-vuotiaiden miesten väestöön suhteutettu rikollisuustaso on pienentynyt murto-osaan sotia edeltäneestä ajasta.

Kehitys ei ole ollut identtistä myöskään rikostyyteittäin. Lähisuhdeväkivaltaan liittyneiden henkirikosten määrän kehitys on ollut vakaampaa kuin muun henkirikollisuuden. Kokonaisrikollisuustason vaihtelu on tapahtunut lähinnä tuttavien keskinäisessä rikollisuudessa, samoin rikollisuustason lasku toisen maailmansodan jälkeen (ks. kuvio 5).

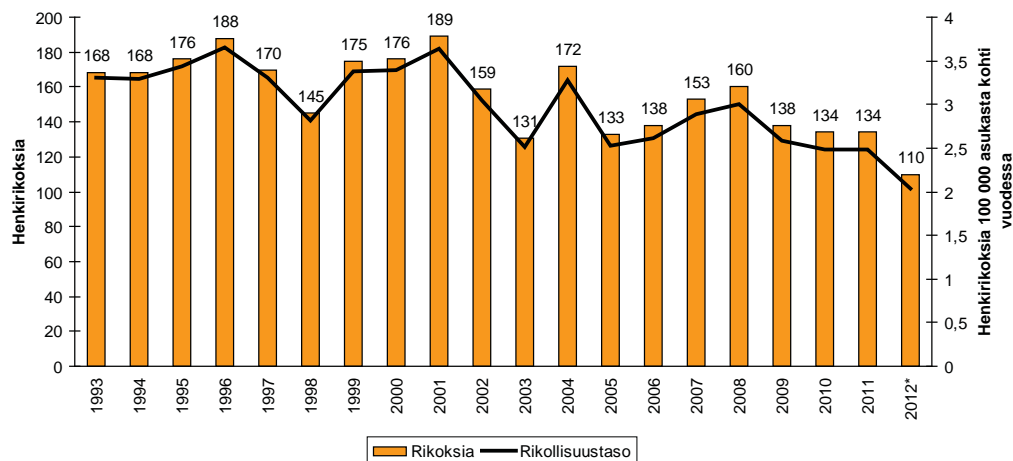

Kuvio 5 Henkirikollisuuden taso rikostyypeittäin 1748–2011 (Viljanen 1983; Koskivirta 2001; Ylikangas 1976; Henkirikollisuuden seurantajärjestelmä)

Henkirikollisuuden kehitys viime vuosikymmeninä.

Henkirikosten vuotuinen määrä on ollut Suomessa laskussa 1990-luvun puolivälistä alkaen. Lasku on aiheutunut miesten tekemien rikosten, sekä miehiin että naisiin kohdistuneiden, määrän selvästä vähentymisestä. Ennakkotietojen perusteella henkirikosten rikostilaston kokonaismäärä vuonna 2012 oli 110, pienin sitten vuoden 1970.

Laskeva kehitys Suomessa on ollut osa yleisempää kansainvälistä kehitystä. Henkirikosten määrä on samanaikaisesti vähentynyt myös muissa Euroopan maissa ja useimmissa Euroopan ulkopuolisissa teollisuusmaissa (kuvio 3). Siitä, mikä laskun on aiheuttanut, ei toistaiseksi ole muodostunut selvää näkökantaa (Eisner 2008). Rikollisuustason lasku ei näyttäisi kuitenkaan olevan ainakaan suorassa yhteydessä esimerkiksi demografiseen kehitykseen (Nieuwebeerta & Leistra 2007).

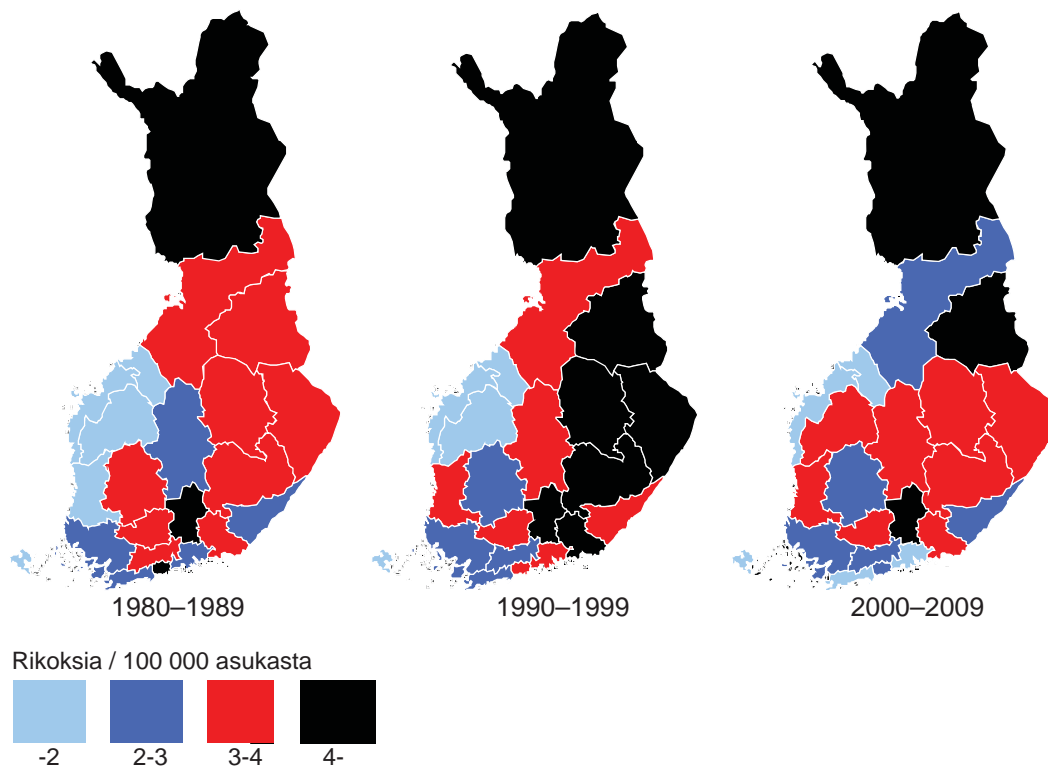

Kuvio 6 Henkirikosten määrä ja rikollisuustaso 1993–2012 (Tilastokeskus; 2012 tiedot ennakkotietoja)

Alueellinen jakauma. Kuntatyypiryhmien väliset erot henkirikollisuuden tasossa ovat Suomessa tällä hetkellä olemattomat. Sen sijaan henkirikollisuuden alueelliset erot ovat huomattavat. Korkean väkivallan alueilla rikollisuustaso on pääsääntöisesti korkea kuntatyypistä riippumatta, matalan henkirikollisuuden

alueilla vastaavasti maan keskiarvon alapuolella niin kaupungeissa kuin maaseudullakin.

Korkean henkirikollisuuden maakunnat ovat viime vuosikymmeninä löytyneet pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomesta (ks. kuvio 7).

Kuvio 7 Henkirikollisuuden taso maakunnittain 1980–2009 (Laskettu Tilastokeskuksen luvuista; sisältää rikostilastossa murhaksi, tapoksi, surmaksi, lapsensurmaksi ja pahoinpitelyrikoksen yhteydessä tehdyksi kuolemantuottamurikokseksi nimetyt teot)

3 Rikokset

Seuraavat tiedot perustuvat henkirikollisuuden seurantajärjestelmään 15.1.2013 mennessä kirjattuihin 1.1.2003–31.12.2011 tehtyihin henkirikoksiin. Katsauskaudelta tammikuun 2013 puoliväliin mennessä kirjattujen henkirikosten määrä oli 1 019, joista kaksitoista oli tietokannassa merkitty edelleen pimeiksi. Pääepäiltyjä selvitettyissä rikoksissa oli 1 010. Epäiltyjen ja uhrien aiempaa rikollisuutta koskevat tiedot on kerätty Oikeusrekisterikeskuksen pitämästä rikosrekisteristä ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tuomiolauselmatietokannasta. Rikosten seuraamuksia koskevat tiedot on saatu Oikeusrekisterikeskuksesta ja Valtakunnansyyttäjänvirastosta. Osapuolten aiempaa rikollisuutta ja rikosten seuraamuksia koskevia tietoja ei ole toistaiseksi ollut saatavissa vuonna 2011 tehdyistä henkirikoksista.

Osapuolten aiempi rikollisuus. Huomattavalla osalla henkirikoksiin syyllistyneistä miehistä ja naisista on aiempia rikostuomioita. Katsauskauden miessyyllyisistä

71 prosenttia ja naissyyllyisistä 50 prosenttia oli tuomittu vuosina 1999–2009 ainakin kerran rikoslakirikoksista rangaistukseen. Rikosrekisterin (aiempia vankeus- tai yhdyskuntapalvelutuomioita) miessyyllyisistä omasi 60 prosenttia ja naissyyllyisistä 30 prosenttia. Aiempia suoritettuja ehdottomia vankeustuomioita miessyyllyisistä oli 37 prosentilla ja naissyyllyisistä 16 prosentilla. Vankilassa olleista miehistä 75 prosentilla vankilakertoja oli ollut useampia.

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmään kerätään erikseen tiedot rikoksesta epäiltyjen aiemmasta väkivaltarikollisuudesta. Tiedot eivät perustu Oikeusrekisterikeskuksen tietokantoihin, vaan esitutkinnassa ilmi tulleeeseen. Ne koskevat siten, ei ainoastaan aiemmin ilmi tullutta väkivaltarikollisuutta, vaan myös aiempaa viranomaisten tietoon tulematta jäänyttä väkivaltaa. Näiden tietojen mukaan katsauskauden miessyyllyisistä 73 prosenttia ja naissyyllyisistä 60 prosenttia oli syyllistynyt aiemmin väkivaltarikoksiin.

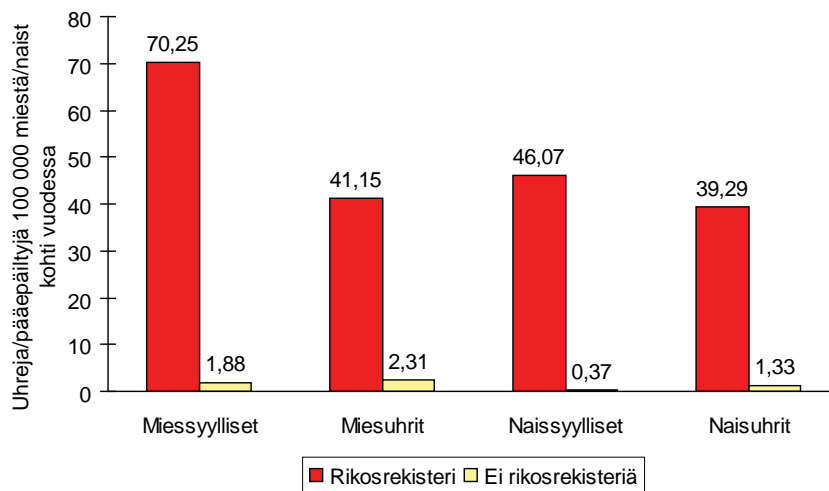
Taulukko 3 Henkirikosten miesosapuolten aiempi rikollisuus 2003–2010 (%; suhdeluvut laskettu vain henkilöistä, joista tieto saatavissa)

	Syyliset (N=783)	Aikuiset* uhrin (N=675)
Rikostuomioita 1999-2009 (kaikki tuomiot)	71	53
Rikosrekisteri (aiempia vankeustuomioita)	60	42
Aiempia tuomioita väkivaltarikoksista	56	29
Aiempia tuomioita henkirikoksista	7	1
Ollut vankilassa	37	28

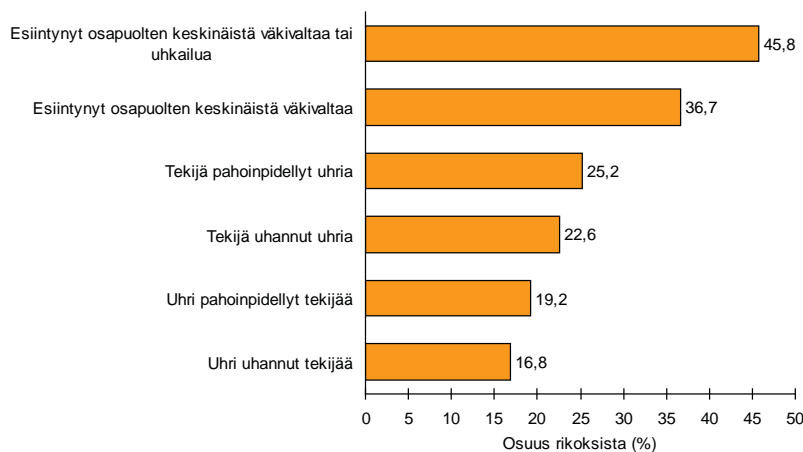
* 15 vuotta täyttäneet.

Kaiken kaikkiaan henkirikoksiin syyllistyvillä on selvästi useammin ja keskimäärin huomattavasti rankempi rikollinen tausta kuin heidän uhreillaan. Erityisen selvä ero on aiemman väkivaltarikollisuuden kohdalla. Pääosa henkirikoksiin syyllistyvistä miehistä ja naisista on väkivaltaiseksi jo aiemmin tiedettyjä ja usein myös

väkivaltarikoksista aiemmin tuomittuja. Uhreista pääosalla ei sen sijaan ole väkivaltaista taustaa. Toisaalta kaikentyyppinen aiempi vakava rikollisuus lisäsi sekä miehillä että naisilla selvästi riskiä sekä syyllistyä henkirikokseen että joutua henkirikoksen uhriksi (kuvio 8).

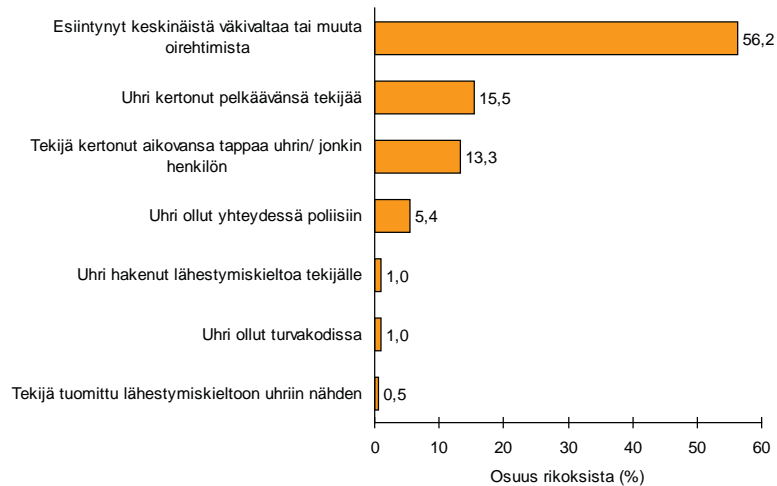
Kuvio 8 Rikosrekisterin omanneiden ja omaamattomien aikuisten miesten ja naisten henkirikollisuuden taso ja henkirikoskuolleisuus 2003–2009 (pysyvästi maassa asuneet)

Osapuolten aiempi keskinäinen väkivalta. Huomattavassa osassa henkirikoksia myös rikososapuolten välillä on esiintynyt jo aiemmin väkivaltaa tai väkivalalla uhkaamista.

Kuvio 9 Rikososapuolten aiempi keskinäinen väkivalta henkirikoksissa 2003–2011 (%; N=1 091)

Muu rikosta edeltänyt oirehtiminen. Keskinäisen väkivallan ja uhkailujen lisäksi seurantajärjestelmään kirjataan tietoja myös muunlaisesta oirehtimisestä. Jonkin asteista ennalta oirehtimista tai keskinäistä väkivaltaa oli esiintynyt 56 prosentissa katsauskauden henkirikoksia, osapuolet olivat kuitenkin kääntyneet ongelmiansa johdosta suhteellisen harvoin viranomais-

ten tai väkivallan uhrien tukijärjestelmien puoleen. Keskeinen ongelma henkirikosten ennalta ehkäisyssä näyttäisi olevan se, kuinka osapuolten keskinäinen oirehtiminen saataisiin nykyistä paremmin ja riittävän ajoissa sellaisten tahojen tietoon, jotka voisivat siihen tehokkaasti puuttua.

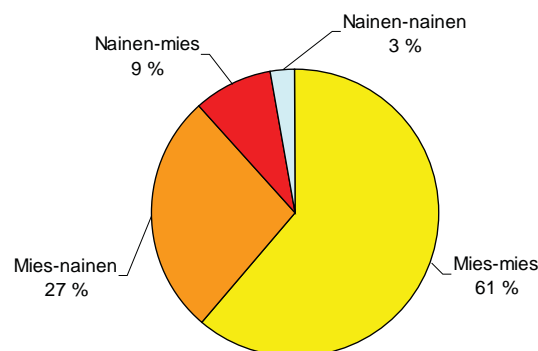

Kuvio 10 Henkirikoksiin liittynyt ennalta oirehtiminen 2003–2011 (%; N=1 091)

Uhrin ja tekijöiden määrä. Katsauskaudelta on tähän mennessä kirjattu yhteensä 1 026 henkirikostapahtumaa, joista kaksitoista oli 15.1.2013 edelleen selvittämättä. Tapahtumista, joissa tekijöiden henkilöllisyys oli selvitetty, pääosassa (80 %) oli ainoastaan yksi uhri ja yksi tekijä.⁴ Useamman uhrin rikostapahtumia oli neljä prosenttia kaikista, useamman tekijän 16 prosenttia. Moniuhrisista rikoksista kolme erottui omaksi ryhmäkseen: Jokelan koulukeskuksessa surmattiin vuonna 2007 kahdeksan henkilöä, Kauhajoen ammattioppilaitoksessa vuonna 2008 kymmenen ja

Espoon Leppävaarassa vuonna 2009 viisi. Kolme uhria vaatineita rikostapahtumia oli katsauskaudella 11 ja kahden uhrin rikoksia 27.

Rikostapahtumista pääosassa (58 %) oli osallisina ainoastaan miehiä, 84 prosentissa tekijöinä oli vain miehiä. Rikoksittain⁵ laskien miesten väliset henkirikokset muodostivat 61 prosenttia kaikista. Katsauskauden henkirikoksista 27 prosentissa uhri oli nainen ja pääepäilty mies, yhdeksässä prosentissa nainen oli surmannut miehen ja kolmessa prosentissa nainen oli surmannut naisen.

Kuvio 11 Uhrin ja pääepäillyn sukupuoli henkirikoksissa 2003–2011 (%; N=1 079)

⁴ Henkirikostapahtuma = tilanne, jossa on surmattu yksi tai useampi henkilö samalla kertaa; henkirikos = jokainen uhri muodostaa erillisen rikoksen.

⁵ Uhrin ja pääepäillyn sukupuoli (N=1 079).

Tekovälineet ja väkivallan tyypit. Yleisin tekoväline katsauskauden henkirikoksissa (niin miesten kuin naistenkin) oli teräase ja yleisin teräase keittiöveitsi, jota oli käytetty 27 prosentissa rikoksia.

Miesten tekemistä henkirikoksista joka neljäs oli tehty ilman asetta, pahoinpitelemällä tai kuristamalla uhri kuoliaaksi. Miehet käyttivät myös ampuma-asetta rikoksissaan naisia yleisemmin. Erityisesti naisille ominaisia tekovälineitä olivat puolestaan myrkyt ja pehmeät tukahduttamisvälineet.

Taulukko 4 Tekoväline henkirikoksissa 2003–2011 (%)

	Kaikki rikokset (N=1 091)	Miesepäilyt (N=952)	Naisepäilyt (N=127)
Teräase	41	40	49
Väkivalta ilman välinettä	23	25	9
Ampuma-ase	17	18	6
käsituliase	9	10	2
haulikko	5	6	4
Tylppä ase	9	9	3
Nuora ym.	2	2	6
Myrkyt	2	1	9
Tuli	2	2	5
Tyyny ym.	1	0,5	5
Muu	2	2	7
Ei tietoa	1	1	1
Yhteensä	100	100	100

Ampuma-aseella tehdyt rikokset muodostivat 17 prosenttia jakson henkirikoksista. Rikoksissa käytetyistä ampuma-aseista 45 prosenttia oli luvallisia (osuus oli käsituliaseista 39 prosenttia ja metsästysaseista 52 prosenttia).

Teräaseella aiheutettujen haavojen lukumäärä vaihteli rikoksissa yhdestä 150:een. Kolmasosa teräaseella surmatuista oli tapettu yhdellä ainoalla pistolla, runsaalle kolmannekselle haavoja oli aiheutettu kahdesta yhdeksään. Varsin suuressa osassa rikoksia haavojen määrä ylitti kuitenkin 30:n (9 %), kahdelle prosentille uhreista oli aiheutettu yli 100 haavaa. Uhrin sukupuolella ei ollut vaikutusta haavojen määrään, sen sijaan uhrin ja tekijän suhteella vaikutti olevan. Rikosten, joissa uhrille oli aiheutettu yli 10 haavaa, osuus oli selvästi suurempi lähiomaisten ja puolisoitten välisistä rikoksista kuin rikoksista, joissa osapuolet eivät olleet sukua toisilleen.

Ampuma-aseella tehdyissä henkirikoksissa osuneiden laukausten määrä vaihteli yhdestä seitsemään. Uhreista runsaat 60 prosenttia oli surmattu yhdellä laukauksella.

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmästä on nykyisin useimpien uhrien osalta saatavissa myös tieto siitä, ehtikö uhri saada jonkinasteista hoitoa vammoihinsa ennen kuolemaansa.

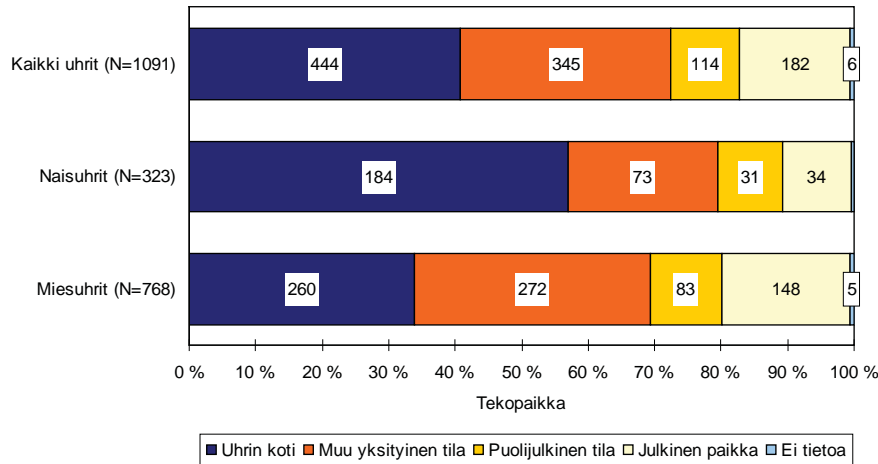
Pääosa uhreista (79 %) ei viime vuosien henkirikoksissa ole joko ehtinyt tai ei ole halunnut saada minkäänlaista ammattimaista hoitoa vammoihinsa. Jonkinlaista hoitoa on ehtinyt saada 17 prosenttia henkirikosuhreista, heistä valtaosa (73 %) on kuollut vammoihinsa vasta sairaalassa. Usein kyse on ollut vakavia kallovammoja saaneista, jotka ovat saattaneet elää useampia vuorokausia rikoksen jälkeen. Menehtymiseen myötävaikuttaneena tekijänä on näissä tapauksissa toisinaan pitkäaikaisesta päihteiden käytöstä johtuva huono yleiskunto. Sekä väkivaltavammojen (erityisesti kallovammojen) hoidossa tapahtuva kehitys että ensihoidon nopeampi saatavuus (myös syrjäseuduilla) todennäköisesti alentaisivat henkirikoskuolleisuutta nyky-Suomessa, niiden vaikutus ei parhaassa tapauksessakaan tulevaisuudessa ole kuitenkaan enää kovin radikaali. Pääosassa rikoksia uhri on nimittäin jo avun ulottumattomissa, kun apua hälytetään tai uhri löydetään

Taulukko 5 Uhrin saama ensihoito ja menehtymispaikka henkirikoksissa 2003–2011 (%; N=875)

Uhrin saama hoito ja menehtymisen paikka ja aika	%
Uhri oli kuollut ennen ambulanssin/poliisin saapumista	77
Uhri saanut ammattimaista elvytystä, kuollut tekopaikalle	3
Uhri saanut ammattimaista elvytystä, kuollut matkalla sairaalaan	1
Uhri saanut sairaalahoitoa, kuollut sairaalassa	12
Uhri kuollut 1–23 tuntia rikoksen jälkeen, ei saanut ammattimaista hoitoa vammoihinsa	0,6
Uhri kuollut yli vuorokausi rikoksen jälkeen, ei saanut amm. hoitoa vammoihinsa	1
Ei tietoa	4
Yhteensä	99

Tekopaikka. Viime vuosikymmenten mittaan suomalainen henkirikollisuus on siirtynyt ulkoilmasta sisätiloihin ja julkisilta paikoilta yksityisasuntoihin (Kivivuori 2001, 31). Katsauskauden rikoksista 72 prosenttia oli tehty yksityisasunnoissa. Uhreista 41 prosenttia oli surmattu kotonaan.

Naisuhreista kotonaan oli surmattu 57 prosenttia, miehistä 34 prosenttia. Julkisilla paikoilla rikoksista oli tehty 17 prosenttia (ravintoloissa kolme prosenttia, kaduilla, toreilla ja kaupunkien puistoissa viisi prosenttia).

Kuvio 12 Tekopaikka henkirikoksissa 2003–2011 (%)

Päihteet. Suomalaiset henkirikokset liittyvät läheisesti alkoholin käyttöön ja alkoholinkäyttötilanteisiin.

Pääosa katsauskauden rikoksiin syyllistyneistä samoin kuin aikuisista uhreista oli rikoshetkellä alkoholin vaikutuksen alaisena. Kytkös alkoholin käyttöön oli eri-

tyisen kiinteä miesten henkirikoksissa: miessyylisistä ja aikuisista miesuhreista oli humalassa rikoshetkellä yli 80 prosenttia. Myös henkirikoksiin osallisina olleista naisista enemmistö oli ollut humalassa, osuudet olivat kuitenkin alhaisempia kuin miehillä.

Taulukko 6 Alkoholin vaikutuksen alaisena rikoshetkellä olleiden epäiltyjen ja aikuisten uhrien osuus henkirikoksissa 2003–2011 (%)

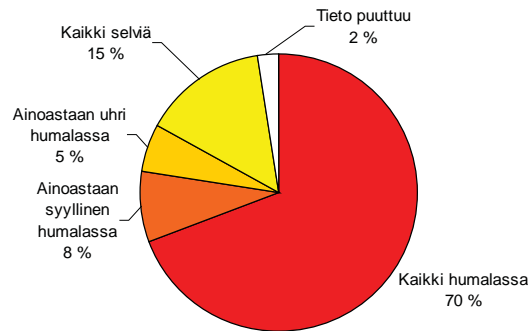
	Kaikki epäillyt (N=1011)	Miesepäillyt (N=894)	Naisepäillyt (N=117)
Humalassa	79	81	64
Selvä	18	16	34
Ei tietoa	3	3	2
	100	100	100

	Kaikki uhrin (N=946)	Miesuhrit (N=675)	Naisuhrit (N=271)
Humalassa	75	83	54
Selvä	23	14	44
Ei tietoa	2	2	2
	100	99	100

Rikoskohtaisesti tarkastellen 70 prosentissa katsauskauden aikuisten välisiä henkirikoksia kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa ja 83 prosentissa joku osapuolista. Rikoksia, joissa kumpikin osapuoli oli selvän päin, oli 15 prosenttia kaikista. Kun muut päihteet huomioitiin osuus pieneni 10 prosenttiin, vastaavasti rikosten osuus, jossa joku osapuolista oli päihteiden vaikutuksen alaisena kohosi 86 prosenttiin.

Muita päihteitä esiintyy henkirikosten yhteydessä yleensä yhdessä alkoholin kanssa käytettynä.

Katsauskauden miessyylisistä kuusi prosenttia oli rikoshetkellä kovien huumeiden (mukaan lukien kannabistuotteet) ja 21 prosenttia psyykelääkkeiden tai alkoholin ja psyykelääkkeiden vaikutuksen alaisena. Naissyylisistä jälkimmäinen osuus oli 18 prosenttia, kaksi (2 %) oli rikoshetkellä ollut kovien huumeiden vaikutuksen alaisena. Aikuisista miesuhreista kovia huumeita oli käyttänyt neljä prosenttia ja naisuhreista kolme prosenttia. Vastaavasti psyykelääkkeitä tai psyykelääkkeitä ja alkoholia käyttäneitä oli sekä mies- että naisuhreista 13 prosenttia.

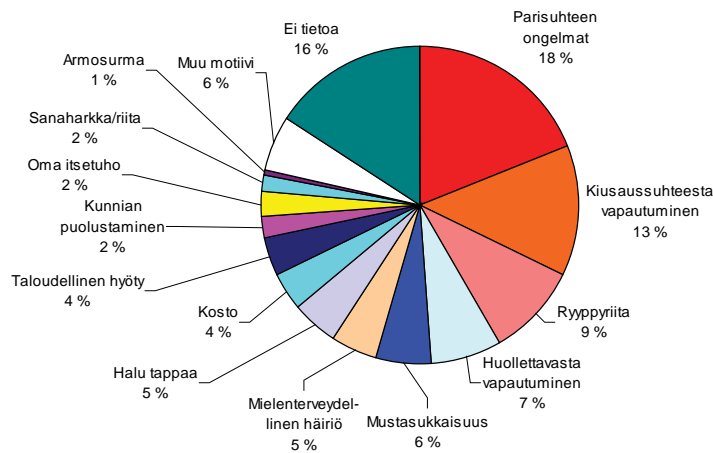
Kuvio 13 Osapuolten humalatila 15 vuotta täyttäneiden välisissä henkirikoksissa 2003–2011 (N=1 042)

Motiivit. Katsauskauden henkirikoksista 93 prosentille oli seurantajärjestelmään kirjattu yksi tai useampi motiivi. Ainoastaan yhden motiivin rikoksia oli 57 prosenttia, useamman motiivin vastaavasti 37 prosenttia.

Tavallisin rikostyyppi oli ryypyyriita, joka oli mainittu motiiviksi 30 prosentissa rikoksia ja päämotiiviksi 20 prosentissa. Muita suhteellisen usein esiintyneitä päämotiiveja olivat mustasukkaisuus (10 %), mielenterveydellinen häiriö (9 %), parisuhteen ongelmat (8 %), kosto (8 %) ja kiusaussuhteen päättäminen (5 %). Taloudelliseksi tulkittava päämotiivi oli ilmennyt kuudessa prosentissa rikoksia, ryöstömurhia⁶ rikoksista oli kolme prosenttia. Kaiken kaikkiaan välineelliseen, suunnitelmalliseen väkivaltaan viittaavia motiiveja oli varsin vähän.

Rikollisryhmien tai rikollisten väliset konfliktit oli mainittu päämotiiviksi kahdessa prosentissa katsauskauden

rikoksia. Huomattava osa liittyi moottoripyöräjengien keskinäiseen tai sisäiseen väkivaltaan. Suhteellisen harvinaisia olivat myös viharikokset muodostaen runsaan prosentin ajanjakson henkirikoksista. Niistä useimmissa syyinä oli uhrin tekijään kohdistama homoseksuaalinen lähentely (tai sellaiseksi tulkittu lähestyminen). Sinänsä on tulkinnanvaraista, oliko näitä tekoja ylipäätään katsottava varsinaisiksi viharikoksiksi. Päämotiivina oli uhrin häiritseväksi koettu käytös ja seurausten vakavuuteen oli myötävaikuttanut usein osapuolten syvä päihtymystila. Selväpiirteisempiä viharikoksia olivat ne kaksi, joista toisessa tekijä ilmoitti motiivikseen vihan alkoholisteja kohtaan ja toisessa uhri oli surmattu pedofiilina. Rikoksia, joissa motiivi olisi mainittu selvän rasistiseksi, ei katsauskaudella kirjattu yhtäkään. Seksuaalirikoksiin liittyi jakson henkirikoksista puoli prosenttia.

Kuvio 14 Päämotiivi naisten tekemissä henkirikoksissa 2003–2011 (N=127)

Naisten tekemien henkirikosten motiivit erosivat yleisjakaumasta (joka kuvasi lähinnä miesten rikollisuutta miesten henkirikosten muodostaessa 90 prosenttia kaikista). Parisuhteen ongelmat oli sekä yleisin motiivi (31 %) että päämotiivi (18 %) naisten rikoksissa katsauskaudella. Päämotiivina toiseksi yleisin oli kiusaussuhteesta vapautuminen ja kolmanneksi yleisin ryypyyriita.

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmään kirjataan tiedot myös siitä, onko rikos ollut suunnitelmallinen

ja onko siihen liittynyt itsepuolustuksellisia piirteitä. Katsauskauden henkirikoksista 23 prosenttia oli rikostutkijoiden arvion mukaan ennalta harkittuja, vastaavasti 10 prosenttiin liittyi itsepuolustuksellisia piirteitä. Suunnitelmallisten rikosten osuus oli miesten rikoksista 23 prosenttia ja naisten tekemistä 26 prosenttia. Myös itsepuolustuksellisia piirteitä omanneiden tekojen osuus oli naisten henkirikoksista hieman suurempi (15 %) kuin miesten (10 %).

⁶ Käsittää ryöstöihin, murtoihin ja varkauksiin liittyneet henkirikokset.

Osapuolten suhde. Pääosa henkirikoksista on tuttavien, seurustelukumppanien tai perheenjäsenten välisiä.

Katsauskaudella surmattiin 49 alle 15-vuotiasta lasta. Uhreista 30:n (61 %) surmaaja oli äiti, 15:n (31 %) isä, yhden (2 %) isäpuoli, kahden (4 %) veli ja yhden (2 %) uhrille ennalta tuntematon mies.

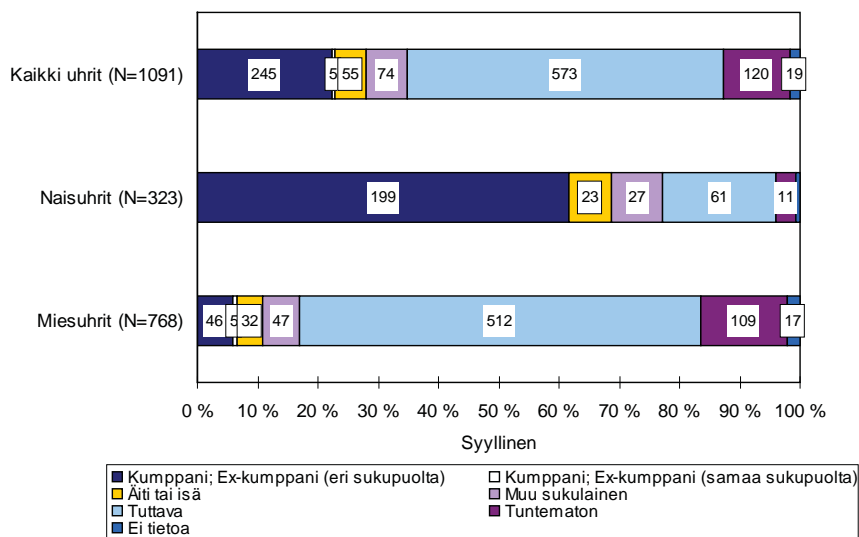
Aikuisista naisuhreista 66 prosenttia oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen kumppanin surmaamaksi, yhdeksän prosentin surmaaja oli muu lähiomainen. Tuttavien surmaamaksi oli joutunut 20 prosenttia ja ennalta tuntemattoman henkilön kolme prosenttia.

Taulukko 7 Osapuolten suhde henkirikoksissa 2006–2012 (2012 tiedot ennakkotietoja)

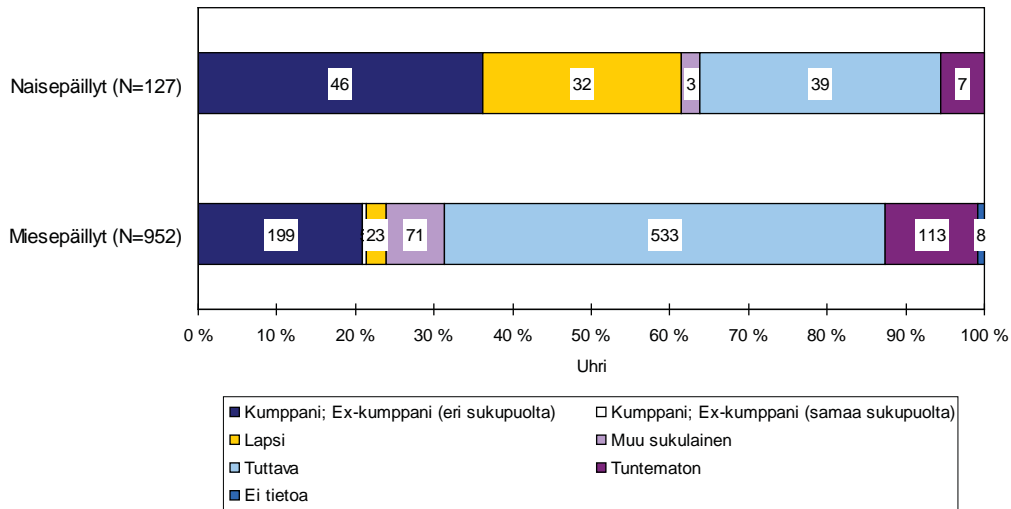
Uhri oli tekijän	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Puoliso	15	15	18	21	11	15	8
Seurustelukumppani	10	12	8	8	7	3	4
Ex-puoliso/seurustelukumppani	2	3	4	2	5	7	5
Samaa sukupuolta oleva partneri	1	1	1	0	0	0	0
Lapsi	5	6	6	5	1	10	12
Vanhempi	8	9	2	5	6	5	5
Sisarus	2	2	3	2	1	3	1
Muu sukulainen	0	3	2	0	2	1	2
Tuttava	68	64	70	61	65	58	43
Ennalta tuntematon	8	12	16	14	16	8	11
Suhde ei tiedossa	0	1	0	1	0	0	3
Juttu pimeää kirjaamishetkellä	0	1	3	2	2	3	4
Kaikkiaan	119	129	133	121	116	113	98
Rikoksista tehty Suomessa	119	129	133	120	115	112	98

Aikuisista miesuhreista 69 prosentin surmaaja oli uhrin tuttava ja 15 prosentin uhrille aiemmin tuntematon henkilö. Miehistä kuusi prosenttia oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen kumppanin surmaamaksi, vajaa prosentti samaa sukupuolta olevan partnerin ja seitsemän prosenttia muun lähiomaisen.

Naisten tekemien henkirikosten uhri oli useimmiten joko tekijän puoliso tai seurustelukumppani (36 %) tai tekijän lapsi (25 %). Tuttavat muodostivat 31 prosenttia katsauskauden naissyillisten uhreista ja tekijälle ennalta tuntemattomat henkilöt kuusi prosenttia.

Kuvio 15 Osapuolten suhde henkirikoksissa 2003–2011 (%) (uhripohjainen)

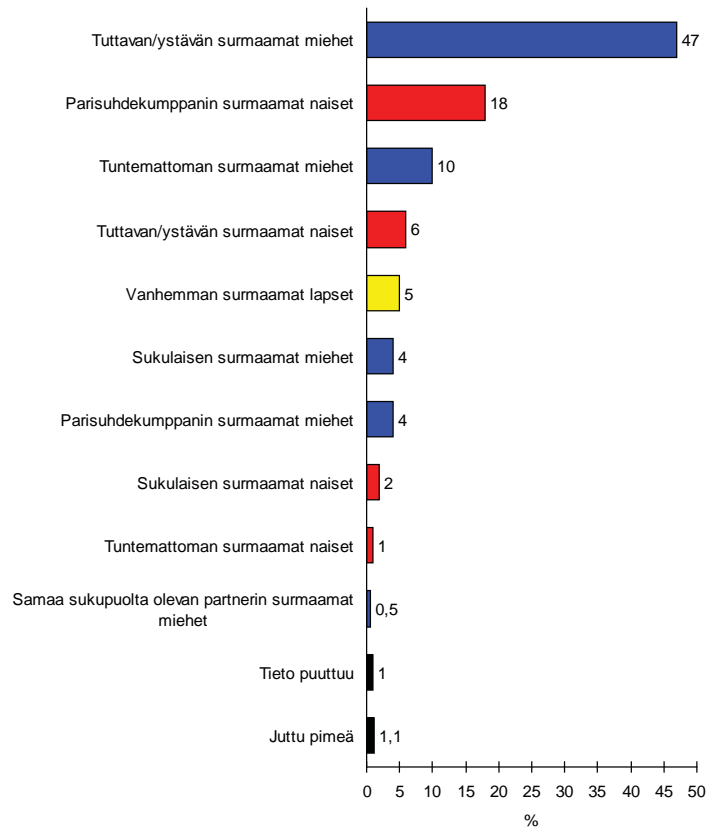

Kuvio 16 Mies- ja naisepäiltyjen uhrityypit henkirikoksissa 2003–2011 (uhrityypin)

Miesten uhreista tuttavat ja ystävät muodostivat 56 prosenttia ja puoliset, seurustelukumppanit ja entiset kumppanit 21 prosenttia. Tekijälle ennalta tuntemattomia uhreista oli ollut 12 prosenttia. Lähiomaisia uhrina oli seitsemässä prosentissa miesten henkirikoksia ja tekijän omia lapsia kahdessa prosentissa.

Kuviossa 17 on kuvattu henkirikollisuutemme rakennetta huomioimalla samanaikaisesti osapuolten suhde sekä uhrin sukupuoli ja ikä. Pylväiden väri on eritelty sukupuolen mukaan niin, että miesuhreja kuvaavat pylväät

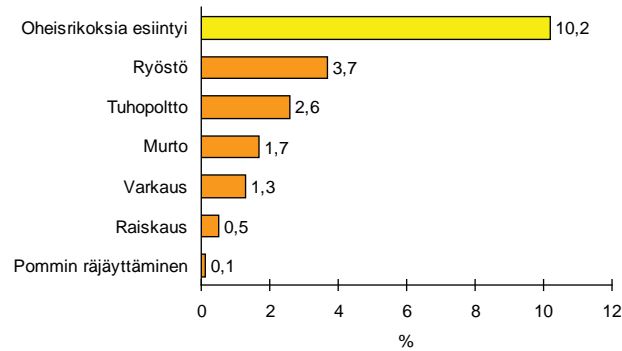
ovat sinisiä, naisuhreja kuvaavat punaisia ja lapsiuhreja kuvaava keltainen. Selvästi yleisin uhri henkirikoksissa on ystävän tai tuttavan surmaama mies. Katsauskaudella kaikista uhreista 47 prosenttia kuului tähän ryhmään. Toiseksi yleisin uhri on parisuhdekumppanin surmaama nainen: he muodostivat 18 prosenttia jakson surmatuista. Kolmanneksi yleisin on tilanne, jossa mies joutuu hänelle ennalta tuntemattoman henkilön surmaamaksi – joka kymmenes viime vuosien henkirikosuhri on ollut tuntemattoman surmaama mies.

Kuvio 17 Henkirikosten osapuolityyppijakauma 2003–2011 (uhrityypin; N=1 091)

Henkirikoksiin liittyvät oheisrikokset. Katsauskauden henkirikostapahtumista 10 prosenttiin liittyi oheisrikoksia.⁷ Yleisin oheisrikos oli ryöstö, murto tai varkaus (5 %). Tuhopoltto tai tuhopolton yritys oli liittynyt kolmeen prosenttiin jakson henkirikoksia, raiskaus puoleen prosenttiin. Lisäksi yksittäistapauksiin oli liittynyt muun muassa petoksia ja kiristysrikoksia.

Miesten (11 %) tekemissä henkirikoksissa oheisrikoksia oli esiintynyt jonkin verran useammin kuin naisten tekemissä (8 %). Aikuisiin miehiin ja naisiin kohdistuneissa rikoksissa niitä oli esiintynyt yhtä usein (12 %). Neljä naista (1,3 % aikuisista naisuhreista) oli katsauskaudella surmattu raiskauksen yhteydessä.

Kuvio 18 Henkirikoksiin liittyneet oheisrikokset 2003–2011 (rikostapahtumapohjainen; N=1 026)

4 Rikososapuolet

Ikä ja sukupuoli. Katsauskauden selvitetystä henkirikoksista epäiltiin pääepäiltynä 894 miestä (88 %) ja 117 naista (12 %). Pimeinä tietokantaan oli ajanjaksolta kirjattu 12 henkirikosta (1,1 %).⁸

Miesten rikollisuustaso oli korkein 21–24-vuotiaiden ikäryhmässä, naisten rikollisuustaso 35–39-vuotiailla. Miesepäiltyjen keski-ikä oli 37,8 vuotta ja mediaani-ikä 36 vuotta, naisepäiltyjen keski-ikä vastaavasti 36,8 vuotta ja mediaani-ikä 36 vuotta. Katsauskauden pääepäillyistä kaksi oli alle 14-vuotiaista, 11 oli 15–17-vuotiaita ja 62 oli 18–20-vuotiaita. Yhdeksää lukuun ottamatta kaikki alle 21-vuotiaat epäillyt olivat poikia. Yli 65-vuotiaita epäiltyjä oli 32, heistä yksi oli nainen.

Henkirikoskuolleisuus oli katsauskaudella korkein sekä miehillä että naisilla 40–49 vuoden iässä. Miesuhrien keski-ikä oli 42,7 vuotta (mediaani-ikä 44 vuotta) ja naisuhrien 42,8 vuotta (mediaani-ikä 43 vuotta). Miesten kuolleisuus oli työikäisessä väestössä ikäryhmästä riippumatta kaksin-kolminkertainen naisiin verrattuna. Jaksolla surmattiin 17 alle vuoden ikäistä vauvaa ja 32 1–14-vuotiaista lasta. Yli 70-vuotiaita surmattiin 54, heistä 80 vuotta täyttäneitä oli 20.

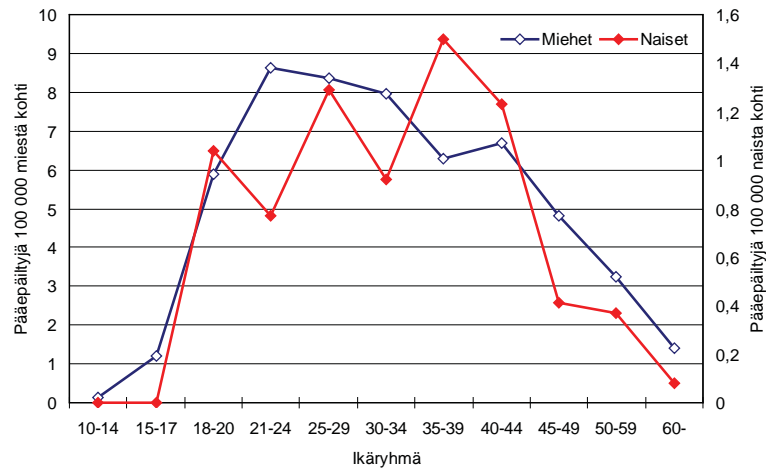
Ikäryhmäkohtaisista rikollisuustaso- ja kuolleisuustiedoista ilmenee, että henkirikollisuus ei ole Suomessa kuin osin ikäryhmien sisäistä. Varsinkin alle 40-vuotiaat surmaavat pääsääntöisesti itseään selvästi vanhempia. Keski-ikäisten ja iäkkäiden rikoksissa uhri ja tekijä ovat sen sijaan yleensä samasta ikäryhmästä.

Henkirikosuhrien keski-ikä (vuotta) epäillyn sukupuolen ja ikäryhmän mukaan vuosina 2003–2011

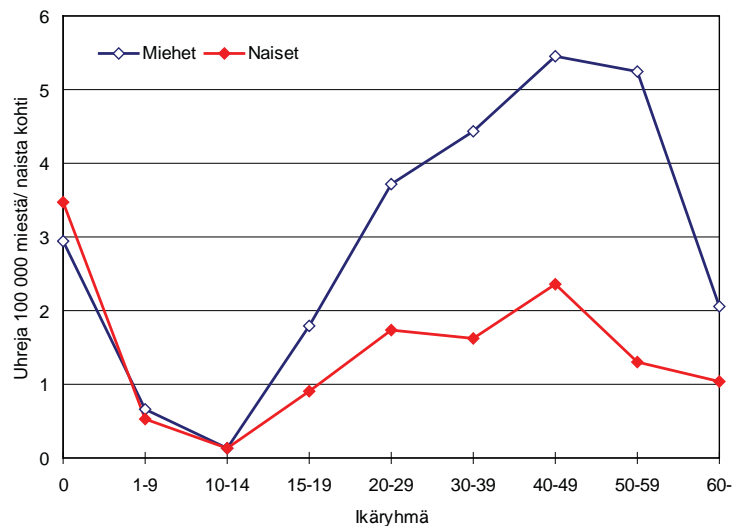
Ikä	Miesepäillyt	Naisepäillyt
15-17	32,8	-
18-20	32,3	13,4
21-29	38,5	30,7
30-39	45,1	37,9
40-49	45,7	44,9
50-59	49,1	56,0
60-	58,1	54,7

⁷ Mukaan ei ole laskettu useamman uhrin henkirikoksia, eikä rikoksiin liittyneitä hautarauhanrikkomis-, pahoinpitely-, ampuma-ase- tai päihteidenkäyttör rikoksia.

⁸ Toistaiseksi kirjaamattomat rikokset huomioiden selvittämättömien rikosten määrä katsauskaudelta oli 21.1.2013 17 (1,6 %). Huomioitaessa lisäksi henkirikoksina tutkittavat katoamistapaukset määrä oli 21 (1,9 %).

Kuvio 19 Henkirikollisuuden taso ikäryhmittäin 2003–2011 (pääepäilyjä ikäryhmän 100 000 miestä/naista kohti vuodessa)

Kuvio 20 Henkirikoskuolleisuus ikäryhmittäin 2003–2011 (uhreja 100 000 ikäryhmän miestä/naista kohti vuodessa)

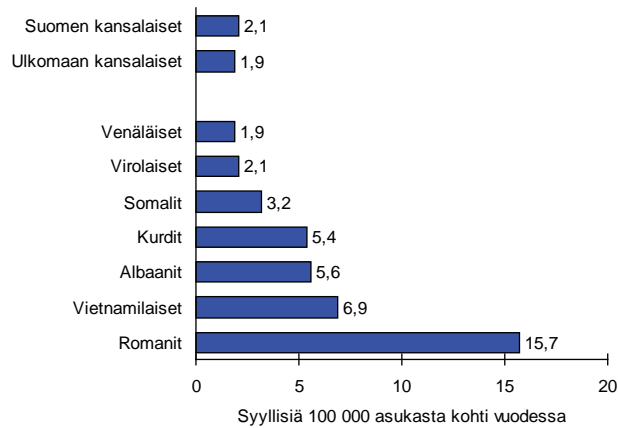
Kansalaisuus ja syntymämaa. Suomalainen henkirikollisuus on suurelta osin syntyperäisten suomalaisten keskinäistä rikollisuutta. Katsauskauden pääepäilyistä 96 prosenttia oli Suomen kansalaisia, neljällä (0,4 %) oli Suomen ja muun maan kaksoiskansalaisuus ja neljä prosenttia oli ulkomaan kansalaisia.⁹ Suomen kansalaisuuden omanneista epäillyistä kaksitoista (1,2 %) oli maahanmuuttajataustaisia.

Myös maassa vakituisesti asuvien ulkomaan kansalaisten suhteellinen rikollisuustaso oli ajanjaksolla jonkin verran syntyperäisten suomalaisten rikollisuustasoa matalampi. Maahanmuuttajaryhmien välillä

oli kuitenkin selviä eroja rikollisuustasossa. Selvästi korkein rikollisuustaso oli kantaväestön romaneilla.

Maassa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten ohella myös Suomessa käymässä olevat tai oleskelulupahakemuksen hyväksymistä odottavat ulkomaan kansalaiset syylistyivät vuosina 2003–2011 henkirikoksiin. Tällaisia lyhytaikaisesti tai väliaikaisesti maassa oleskelleiden ulkomaalaisten tekemiä henkirikoksia oli yhteensä 16 (puolitoista prosenttia kaikista henkirikoksista). Eniten ajanjaksolla tämän tyyppisiä rikoksia tekivät Ruotsin kansalaiset (kolme rikosta).

⁹ Yhden epäillyn kansalaisuus ei ollut tiedossa.

Kuvio 21 Henkirikollisuuden taso kansalaisuusryhmittäin ja merkittävimmässä etnisissä vähemmistöryhmissä (pysyvästi maassa asuvat)¹⁰ 2003–2011

Taulukko 8 Uhrin tausta maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten tekemissä henkirikoksissa 2003–2011¹¹

Tekijän tausta	Uhrin tausta			N
	Sama kuin tekijän	Muu maahanmuuttaja	Kantaväestö	
Venäläinen	6	-	5	11
Albaani (ml. Kosovo)	1	-	6	7
Virolainen	1	-	4	5
Kiinalainen	-	-	3	3
Ruotsalainen (Ruotsi)	-	-	2	2
Somali	1	1	2	4
Muu ulkomaalaistaustainen	8	5	12	25
Yhteensä	17 (30 %)	6 (11 %)	34 (60 %)	57

Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajataustaisten henkirikokset olivat kohdistuneet pääosin kantaväestöön. Rikoksista 60 prosentissa uhri oli kantaväestöstä, 30 prosentissa tekijän etnisestä ryhmästä ja 11 prosentissa muusta ulkomaalais-/maahanmuuttajaryhmästä. Kantaväestön romanien uhreista 45 prosenttia oli romaneita.

Rikokset olivat kohdistuneet tekijän lähiomaisiin, tuttavapiiriin ja tekijälle ennalta tuntemattomiin henkilöihin samassa suhteessa kuin kantaväestönkin henkirikokset. Sitä vastoin eräiden motiivityyppien yleisyydessä esiintyi selviä eroja kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisten rikosten välillä. Ulkomaalaistaustaisten henkirikokset oli tehty kantaväestön rikoksia useammin mustasukkaisuudesta tai taloudellisista motiiveista.

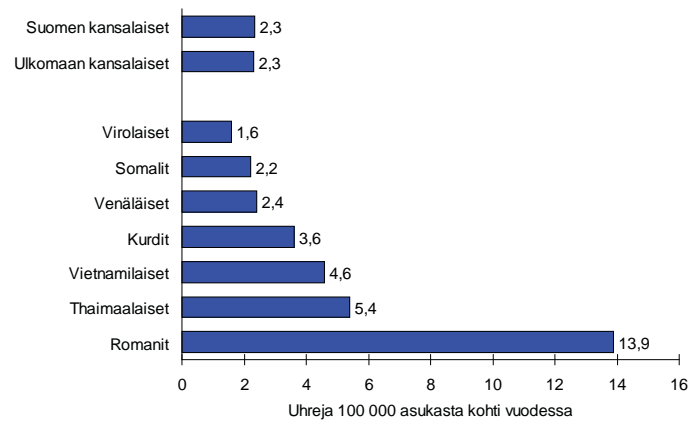
Ryppyriidoiksi luokiteltuja rikoksia ulkomaalaistaustaisilla oli puolestaan suhteellisesti huomattavasti vähemmän kuin kantaväestöllä.

Maahanmuuttajataustaisten kuolleisuus henkirikoksiin oli samaa tasoa kuin kantaväestöllä. Erot maahanmuuttajaryhmien välillä olivat kuitenkin huomattavia. Selvästi korkein henkirikokuolleisuus oli kantaväestön romaneilla.

Maassa pysyvästi asuvien ulkomaan kansalaisten ohella Suomessa surmattiin ajanjaksolla kymmenen täällä käymässä olutta tai vain tilapäisesti oleskellutta henkilöä. Heistä kolme oli syntynyt Suomessa, loput olivat ulkomaalaisia. Ulkomaalaisten ryhmässä venäläisiä oli määrällisesti eniten (kaksi).

¹⁰ Käsittää maassa pysyvästi asuneet pääepäillyt. Kaksoiskansalaisuuden omanneet ja kansalaisuudeltaan tuntemattomat on laskettu Suomen kansalaisiksi. Kurdien, somalien, venäläisten, vietnamiläisten ja virolaisten rikollisuustasot on laskettu kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvan maassa asuvan väestön pohjalta. Romaneita koskevat tiedot on kerätty rikosilmoitusten selosteosista. Kaikki ajanjaksolla henkirikoksiin syyllistyneet romanit kuuluivat kantaväestöön. Romaneiden väestömääräksi on suhdelukua laskettaessa arvioitu 12 000 henkilöä.

¹¹ Käsittää maassa pysyvästi asuneiden ja tilapäisesti oleskelleiden tekemät rikokset. Sisältää myös Suomen kansalaisuuden omanneiden maahanmuuttajataustaisten rikokset.

Kuvio 22 Henkirikoskuolleisuus kansalaisuusryhmittäin ja merkittävimmissä etnisissä vähemmistöryhmissä (pysyvästi maassa asuvat)¹² 2003–2011

Taulukko 9 Epäillyn tausta maahanmuuttajiin ja ulkomaalaisiin kohdistuneissa henkirikoksissa 2003–2011¹³

Uhrin tausta	Epäillyn tausta			N
	Sama kuin uhrin	Muu maahanmuuttaja	Kantaväestö	
Venäläinen	6	1	5	12
Ruotsalainen (Ruotsi)	1	-	3	4
Virolainen	-	-	3	3
Kurdi	2	-	-	2
Somali	1	-	1	2
Turkkilainen	-	-	2	2
Muu ulkomaalaistaustainen	7	4	3	12
Yhteensä	17 (44 %)	5 (13 %)	17 (44 %)	39

Ulkomaalaisiin ja maahanmuuttajiin kohdistuneiden henkirikosten tekijöistä pääosa oli maahanmuuttajataustaisia. 44 prosentissa rikoksia tekijä kuului samaan ryhmään kuin uhri ja 13 prosentissa johonkin muuhun maahanmuuttajaryhmään. Kantaväestöön kuuluvat surmaajat olivat tehneet rikoksista 44 prosenttia. Kantaväestön romaneiden surmaajista 67 prosenttia oli romaneita.

Henkirikostietokantaan kirjataan myös Suomen rajojen ulkopuolella tehtyjä henkirikoksia, jos tekijä asuu pysyvästi Suomessa ja Suomen viranomaiset ovat osallistuneet rikoksen selvittämiseen. Tällaisia suomalaisten ulkomailla tekemiä henkirikoksia kirjattiin tietokantaan katsauskaudella neljä. Rikoksista kaksi oli tapahtunut Venäjällä, yksi Virossa ja yksi Espanjassa. Kaikissa myös uhrin kotipaikkana oli Suomi.

Työelämäsuhte ja sosioekonominen asema. Pääosa henkirikoksen tekijöistä on työikäisiä, mutta vain viidesosa on työelämässä. Katsauskauden pääepäillyistä runsas puolet oli tekoajankohtana työttömänä ja 15 prosenttia oli varhaiseläkkeellä.

Aikuisten uhrien tilanne oli samankaltainen: miesuhreista runsas 60 prosenttia oli joko työttömänä tai varhaiseläkkeellä ja naisuhreistakin pääosa oli työelämän ulkopuolella. Työssä olleiden osuus (28 %) oli kuitenkin naisuhreista suurempi kuin naisepäillyistä tai rikosten miesosapuolista.

Taulukko 10 Pääepäiltyjen työelämäsuhte 2003–2011

	Mies	Nainen	Kaikki
Työtön	52 %	38 %	51 %
Varhaiseläkkeellä	16 %	10 %	15 %
Työssä	17 %	24 %	18 %
Opiskelija	5 %	9 %	5 %
Vanhuuseläkkeellä	4 %	2 %	4 %
Kotiäiti	0 %	12 %	1 %
Vanki	0,4 %	0 %	0,4 %
Muu	1 %	0 %	1 %
Ei tietoa	5 %	5 %	5 %
N	894	117	1011

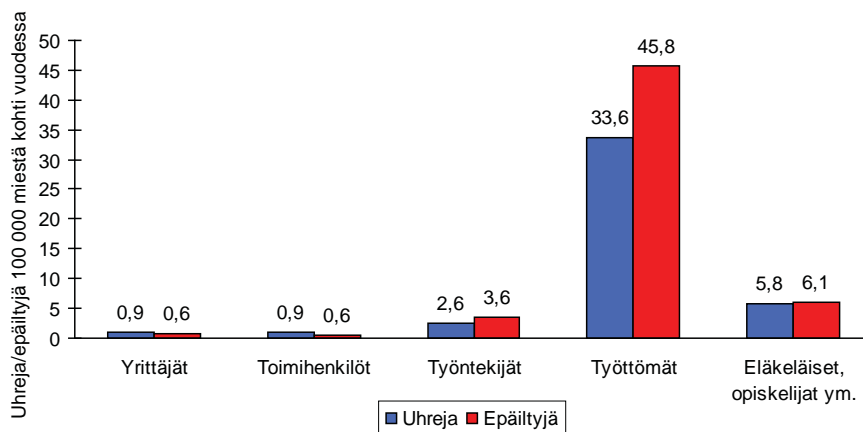
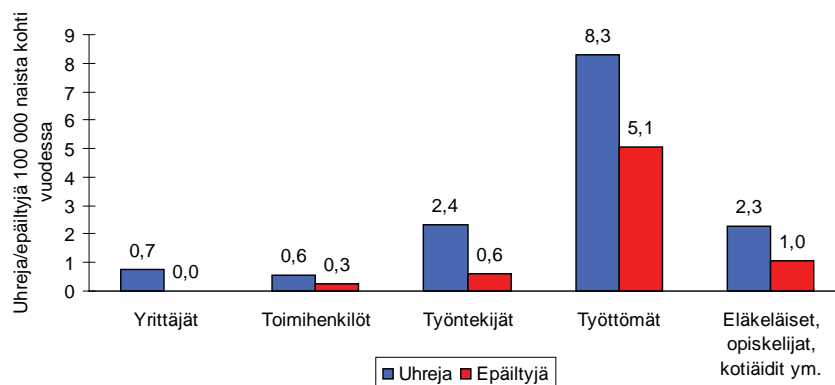
¹² Kaksoiskansalaisuuden omanneet ja kansalaisuudeltaan tuntemattomat on laskettu Suomen kansalaisiksi. Kurdien, somalien, venäläisten, vietnamlaisien ja virolaisten rikollisuustasot on laskettu kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvan maassa asuvan väestön pohjalta. Romaneita koskevat tiedot on kerätty rikosilmoitusten selosteosista. Kaikki ajanjaksolla henkirikoksissa surmatut romanit kuuluivat kantaväestöön. Romaneiden väestömääräksi on suhdelukua laskettaessa arvioitu 12 000 henkilöä.

¹³ Käsittää maassa pysyvästi asuneisiin ja tilapäisesti oleskelleisiin kohdistuneet rikokset. Sisältää myös Suomen kansalaisuuden omanneisiin maahanmuuttajataustaisiin kohdistuneet rikokset.

Taulukko 11 Aikuisten uhrien työelämäsuhde 2003–2011

	Mies	Nainen	Kaikki
Työtön	43 %	27 %	38 %
Varhaiseläkkeellä	19 %	10 %	17 %
Työssä	15 %	27 %	19 %
Opiskelija	5 %	9 %	6 %
Vanhuuseläkkeellä	7 %	16 %	9 %
Kotiäiti	0 %	6 %	2 %
Vanki	0,5 %	0,3 %	0,5 %
Muu	2 %	2 %	2 %
Ei tietoa	8 %	3 %	7 %
N	742	300	1 042

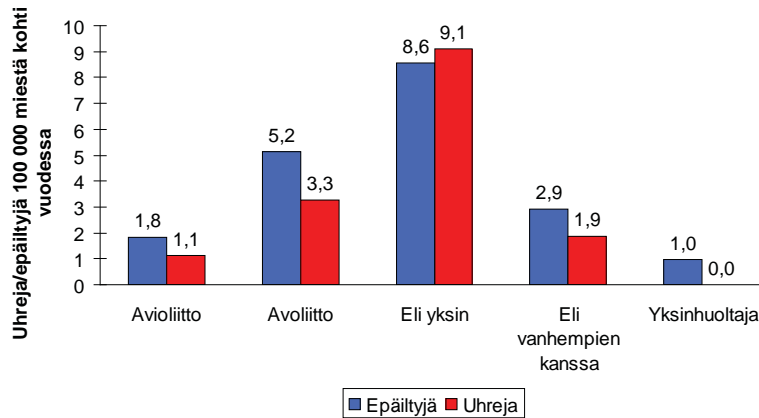
Suhteutettaessa luvut sosiaaliryhmien kokoon miesten rikollisuustaso oli pitkäaikaistyöttömillä lähes 46 ja muilla työikäisillä työvoimaan kuulumattomilla miehillä (eläkeläiset, opiskelijat ja luokittelemattomat) runsaat kuusi syyllistä vuotta ja 100 000 miestä kohti. Palkansaajista taso oli työntekijöillä 3,6 ja toimihenkilöillä 0,6. Yrittäjien rikollisuustaso oli sama kuin toimihenkilöiden (kuvio 23). Naisten kohdalla tilanne oli samankaltainen: pitkäaikaistyöttömät muodostivat sekä henkirikollisuuden tason että henkirikoskuolleisuuden osalta selvän ongelmaryhmän (kuvio 24).

Kuvio 23 Työikäisten (15–64-vuotiaat) miesten henkirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 2003–2009**Kuvio 24** Työikäisten (15–64-vuotiaat) naisten henkirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 2003–2009

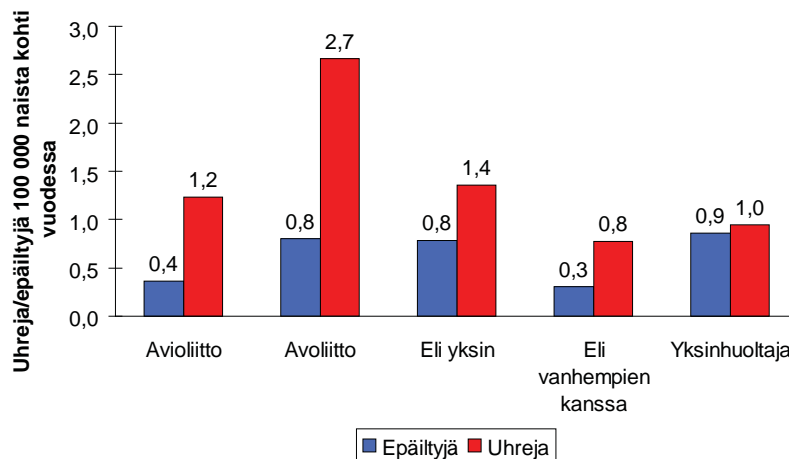
Työttömien ja varhaiseläkeläisten riski tulla surmatuksi tai syyllistyä henkirikokseen oli siten huomattavasti suurempi kuin muiden väestöryhmien. Myös muissa suhteissa henkirikosten osapuolet erosivat muusta väestöstä. Heidän koulutustasonsa oli keskimääräistä alhaisempi sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Myös osapuolten ammattikoulutus oli keskimääräistä heikompi.

Perheasema. Henkirikoksiin syyllistyviltä ja niiden uhriksi joutuvilta miehiltä puuttuvat usein perhesuhteet. Perheellisten 15 vuotta täyttäneiden miesten henkirikollisuuden keskitasoksi muodostui vuosina 2003–2010 2,6 syyllistä ja henkirikoskuolleisuudeksi 1,6 uhria vuotta ja 100 000 kohti, perheettömällä vastaavat suhdeluvut olivat 8,6 ja 9,1.

Naisilla tilanne oli jossain määrin toisenlainen. Ajanjaksolla selvästi korkein henkirikoskuolleisuus 15 vuotta täyttäneistä naisista oli avoliitossa eläneillä. Myös avoliitossa eläneiden naisten rikollisuustaso oli keskimääräistä korkeampi, mutta samaa luokkaa kuin yksin asuneilla naisilla ja yksinhuoltajaäideillä. Henkirikollisuuden riskiryhmiä olivat siten perheaseman osalta yksin asuvat miehet ja avoliitossa elävät naiset.

Kuvio 25 15 vuotta vanhempien miesten henkirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso perheaseman mukaan vuosina 2003–2009

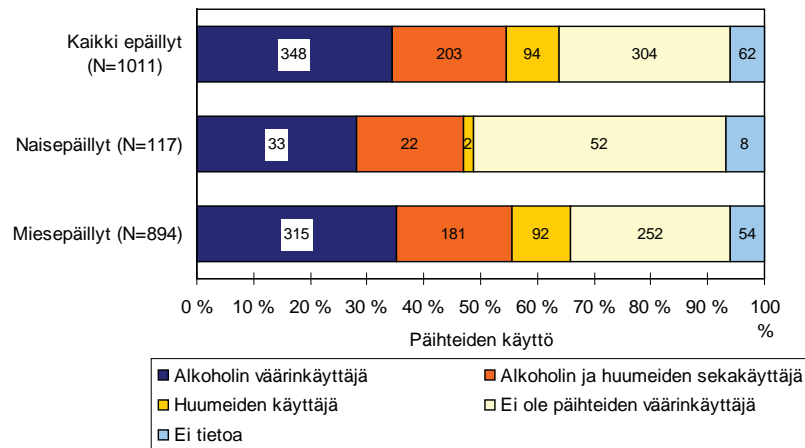

Kuvio 26 15 vuotta vanhempien naisten henkirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso perheaseman mukaan vuosina 2003–2009

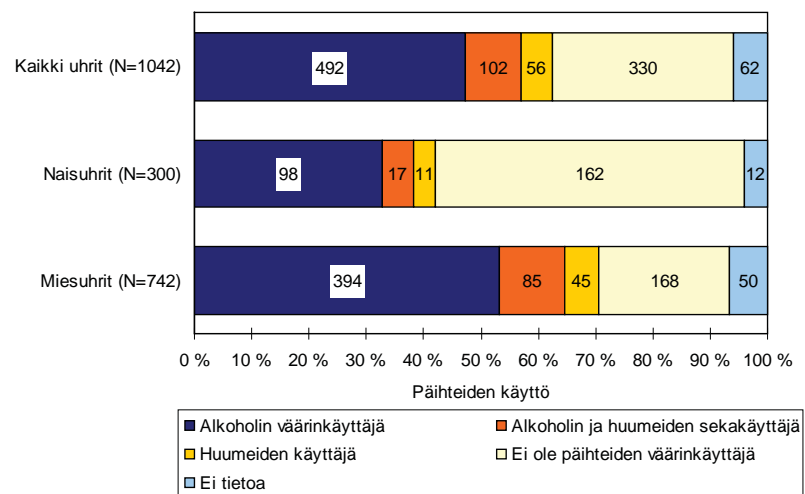
Päihteiden väärinkäyttö. Rikososapuolille on sukupuolesta ja iästä riippumatta (lapsiuhreja lukuun ottamatta) leimallista päihteiden, erityisesti alkoholin väärinkäyttöä. Rikostutkijoiden arvion mukaan katsauskauden henkirikosten aikuisista miesosapuolista 68 prosenttia oli päihteiden väärinkäyttäjää ja 60 prosenttia alkoholin väärinkäyttäjää.

Naisepäilyistä päihteiden väärinkäyttäjää oli 49 prosenttia ja aikuisista naisuhreista 42 prosenttia. Myös päihdeongelmaisilla naisilla kyse oli yleensä alkoholin väärinkäytöstä tai alkoholin ja lääkkeiden sekakäytöstä.

Katsauskauden aikuisten välisistä henkirikoksista 74 prosentissa joku osapuolista oli päihteiden väärinkäyttäjää, 50 prosentissa kaikki osapuolet.

Kuvio 27 Pääepäiltyjen päihteiden väärinkäyttö henkirikoksissa 2003–2011

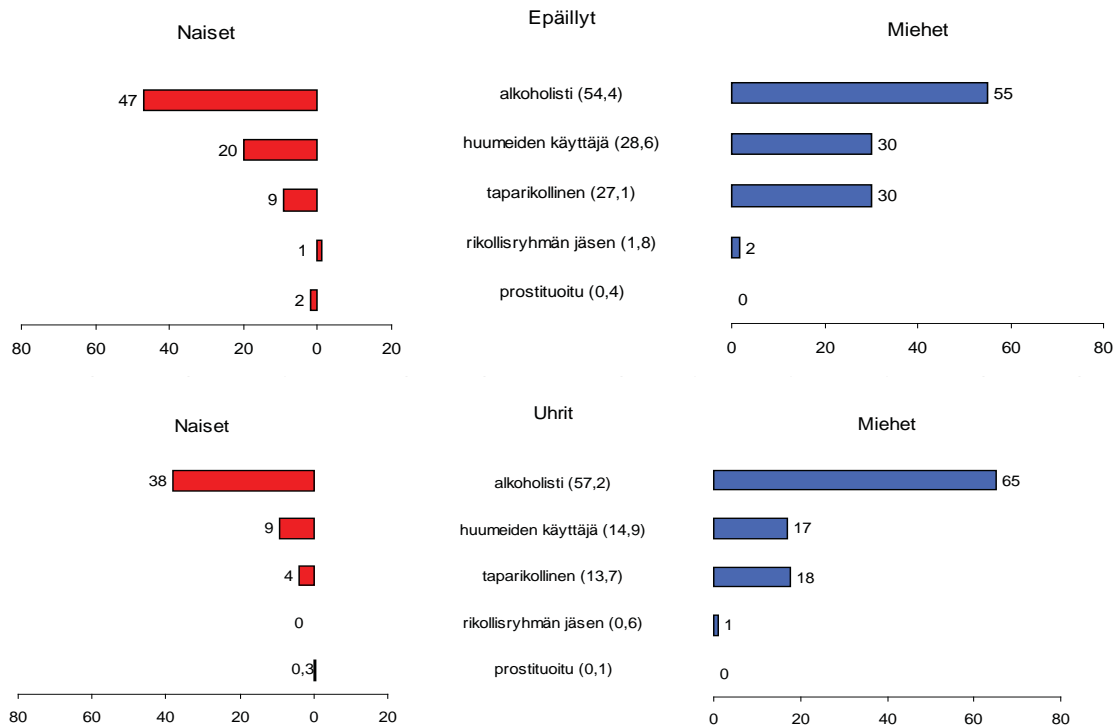
Kuvio 28 Aikuisten uhrien päihteiden väärinkäyttö henkirikoksissa 2003–2011

Erityisryhmät rikososapuolina. Päihteiden väärinkäytön ohella henkirikollisuuden seurantajärjestelmään kerätään tietoja henkirikososapuolten kuulumisesta eräisiin muihin erityisryhmiin. Tältäkin osin tiedot perustuvat rikostutkijoiden arvioihin.

Taparikolliseksi oli katsauskaudella luonnehdittu 30 prosenttia miesepäillyistä ja vajaata viidesosaa aikuisista miesuhreista. Osuuksia voi pitää korkeina. Naisepäilyistä ja -uhreista taparikollisten osuus oli huomattavasti pienempi, alle kymmenen prosenttia.

Kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen henkirikoksilla oli sen sijaan ollut suhteellisen harvoin. Rikollisryhmän jäseneksi arvioitiin kaksi prosenttia miesepäillyistä ja prosentti miesuhreista.

Myöskään prostituoituja ei juurikaan esiintynyt rikososapuolina. Prostituoituksi oli arvioitu neljä katsauskauden epäillyistä ja yksi uhri.

Kuvio 29 Erityisryhmien osallisuus henkirikoksiin 2003–2011 (%)

Nuorten henkirikollisuus. Nuorten henkirikokset ovat Suomessa suhteellisen harvinaista kansainvälisesti tarkastellen. Vaikka henkirikollisuuden asukasluukuun suhteutettu kokonaistaso on meillä huomattavasti korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa ja läntisessä Euroopassa, nuorten rikollisuudessa eroa ei esiinny, vaan ero syntyy kokonaisuudessaan vanhempien ikäryhmien rikollisuudesta. Verrattuna entisiin sosialistimaihin ja useimpiin Euroopan ulkopuolisiin teollisuusmaihiin nuorten henkirikokset ovat Suomessa erittäin harvinaisia (European Report on Preventing Violence and Knife Crime among Young People 2010, 13).

Nuorisoväkivallan syklistyys on meillä viimeisen neljännesvuosisadan aikana linkittynyt taloudellisiin suhdanteisiin. Jyrkimät kasvukaudet ovat liittyneet voimakkaisiin noususuhdanteisiin, laskukaudet taas taloudellisiin taantumisiin. Syklistyksen taustalla on vaikuttanut taloudellisesti motivoitu rikollisuus, ryöstöihin, murtoihin ja muuhun taloudellisen voiton tavoitteluun liittyvät henkirikokset, joiden määrä on lisääntynyt noususuhdanteissa ja vähentynyt laskusuhdanteissa. Yksi nuorten henkirikollisuutta vanhempien ikäryhmien rikollisuudesta erottava tekijä onkin juuri rikosten kytkeytyminen usein aineellisen hyvän tavoitteluun.

Nuorten henkirikokset eroavat vanhempien ikäryhmien rikollisuudesta myös ryhmäluonteensa, julkisuutensa ja uhriensa osalta. Rikokset tehdään usein ryhmässä, ne ovat (murhien osuudella mitaten) muuta henkirikollisuutta välineellisempiä ja raaempia ja tekijälle ennalta tuntemattomien uhrien osuus on suurempi kuin vanhempien ikäryhmien rikoksissa. Myös

muutoin nuorten henkirikokset ovat yllätyksellisempiä, vaikeammin ennakoitavia kuin vanhempien ikäryhmien rikokset. Ei niinkään tekijän, vaan teon kokonaisuuden ja uhrin valikoitumisen suhteen – silloinkin kun uhri on tekijän ennestään tuntema.

Nuorten ja vanhempien ikäryhmien henkirikollisuutta yhdistää puolestaan kiinteä yhteys alkoholin käyttöön ja alkoholihumalaan. Alkoholisidonnaisten henkirikosten (rikosten, joissa osapuolet ovat humalassa) osuus nuorten henkirikoksista on viime vuosina ollut yli 80 prosenttia eli sama kuin vanhemmissakin ikäryhmissä.

Yhteistä nuorten ja iäkkäämpien henkirikollisuudelle on myös se, että syyllisistä valtaosa on alkoholin väärinkäyttäjää. Vuosina 1980–2007 henkirikoksiin syyllistyneistä nuorista diagnosoitiin mielentilatutkimuksessa alkoholiriippuvaiseksi tai alkoholin väärinkäyttäjäksi 44 prosenttia, 19-vuotiaista alkoholistien osuus oli lähes 60 prosenttia ja 20-vuotiaista noin 65 prosenttia. Alkoholin riskikäyttäjien osuus ryhmästä oli yli 80 prosenttia. Alkoholin ohella mielentilatutkimuksiin määrättyt nuoret henkirikoksentekijät käyttivät laajasti muita päihteitä. 2000-luvun alun syytetyistä joka kolmas käytti säännöllisesti amfetamiinia, kannabistuotteita käytti 40 prosenttia. Kaiken kaikkiaan nuoria henkirikoksentekijöitä luonnehti varhain aloitettu päihteiden käyttö ja nopea alkoholisoituminen. Huomattavalla osalla päihteiden käyttö oli siinä mielessä ylisukupolvista, että myös heidän vanhempansa tai ainakin toinen vanhemmista oli ollut alkoholin ongelmakäyttäjä.

Päihteiden käytön ohella ryhmää luonnehtivat rikkonainen lapsuus, väkivaltaisuus ja mielenterveyden ongelmat. Huomattavalla osalla nuorista henkirikoksentehtävistä lapsuudenperhe oli hajonnut ensimmäisten ikävuosien aikana, usein vanhempien päihdeongelmista johtuneisiin ristiriitoihin. Peruskoulu oli yleensä sujunut oppimis- ja käytösongelmien merkeissä. Erityisopetuksessa syyllisistä oli ollut joka toinen ja joka kolmas oli otettu huostaan viimeistään teini-ikässä joko lastensuojelullisista syistä tai oman rikollisuutensa johdosta. Puolet oli ollut psykiatrisessa hoidossa lyhyempiä tai pidempiä jaksoja ennen rikostaan, laitoshoidossa oli ollut joka neljäs. Valtaosaa

oli muun häiriökäyttäytymisen ohella luonnehtinut viimeistään teini-ikästä lähtien myös ympäristön huomion herättänyt poikkeuksellinen aggressiivisuus.

Kaiken kaikkiaan nuorten törkeä väkivalta on nyky-Suomessa kiinteästi kytköksissä päihteiden (erityisesti alkoholin) väärinkäyttöön ja yhteiskunnalliseen syrjäytymiseen. Tietyissä mielessä henkirikollisuus on meillä muuttunut osin myös ylisukupolviseksi, vuosina 1980–2007 henkirikoksista syytetyistä nuorista joka kymmenennellä oli henkirikoksesta tuomittu isä, äiti, veli, eno tai setä. Varsin monella oli myös henkirikoksen uhriksi joutuneita lähiomaisia.

5 Henkirikosten seuraukset

Jakso sisältää tietoja henkirikosten ilmituloon, esitutkintaan ja oikeuskäsittelyyn liittyvistä seikoista. Ilmituloa ja esitutkintaa koskevat tiedot perustuvat henkirikollisuuden seurantajärjestelmään, oikeuskäsittelyä ja tuomioita koskevat puolestaan Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tuomiolauselmatietokantaan, Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään rikosrekisteriin sekä Valtakunnansyyttäjänvirastosta saatuihin tietoihin.

Rikosten ilmitulo. Piilorikollisuuden määrästä henkirikollisuudessa ei ole tarkkaa tietoa. Aiheesta 1990-luvulla tehdyssä tutkimuksessa arvioidaan, että vuosittain henkirikoksista jää tulematta ilmi 2–3 prosenttia (Pajujoja & Salminen 1996). Nykyisellä rikollisuustasolla se merkitsisi kahdesta viiteen rikosta. Pääosassa tapauksia kyse on uhreista, joiden ruumista ei löydetä ja jotka päätyvät kadonneiksi henkilöiksi. Tammikuun puolivälissä 2013 rikosilmoitusjärjestelmään oli kirjattuna vuosilta 2002–2012 seitsemän katoamistapausta, joita tutkittiin henkirikoksena. Lisäksi osa niistäkin kateissa olevista, joiden katoamista ei tutkita henkirikoksena, on joutunut henkirikoksen uhriksi. Keskusrikospoliisin tietojen mukaan vuosina 2000–2012 kadonneiksi ilmoitettuja henkilöistä 440 oli vuoden 2013 tammikuussa edelleenkin kateissa. Keskusrikospoliisin oman arvion mukaan kadoksiin jäävistä 15–20 prosenttia on joutunut rikoksen uhriksi, viidestä seitsemään henkilöä vuosittain. Osassa tapauksia uhri löydetään ja rikos kyetään selvittämään, osaa kadonneista ei löydetä koskaan. Viime vuosina on ilmennyt myös, että maamme tehokkaassa kuolemansyyn- ja rikostutkimusjärjestelmässä (johon piilorikollisuuden vähäisyys henkirikollisuudessamme huomattavassa määrin perustuu) on aukko koskien terveydenhoitohenkilöstön tekemiä potilaisiin kohdistuvia henkirikoksia. On mahdotonta arvioida, kuinka paljon tämäntyyppisiä rikoksia on aikaisempina vuosina jäänyt ja edelleenkin jää ilmi tulematta. Viime vuosien rikoksille on ollut ominaista, että ne ovat tulleet ilmi epäonnistuneeksi jääneen surmaamisyriityksen kautta,

ei uhreille tehdyissä kuolemansyyn- ja rikostutkimuksissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen johdolla selvitetään parhaillaan mahdollisuuksia kehittää kuolemansyyn- ja rikostutkimusjärjestelmään niin, että kiinnijäämisriski kasvaisi myös terveydenhoitojärjestelmän sisällä tapahtuvissa henkirikoksissa.

Oman varsinaiseen piilorikollisuuteen kuulumattoman ryhmänsä muodostavat kuolemantapaukset, joita tutkitaan henkirikoksina, mutta joissa tarkkaa kuolinsyytä tai tahallisen väkivallan osuutta kuolemaan ei kyetä selvittämään. Kyse on yleensä pitkälle alkoholisoituneista henkilöistä, joista löydetään ulkoisen väkivallan merkkejä. Vammojen aiheutumisen mekanismeista ei kuitenkaan päästä selvyyteen, eikä aina myöskään siitä, mikä osuus ulkoisella väkivallalla on ollut usein hyvin huonokuntoisen vainajan menehtymiseen. Tällaisia tapauksia, joissa lopultakaan ei päästä selvyyteen, onko kyse ollut henkirikoksesta, tapaturmasta vai luonnollisesta kuolemasta, on vuosittain useampia.

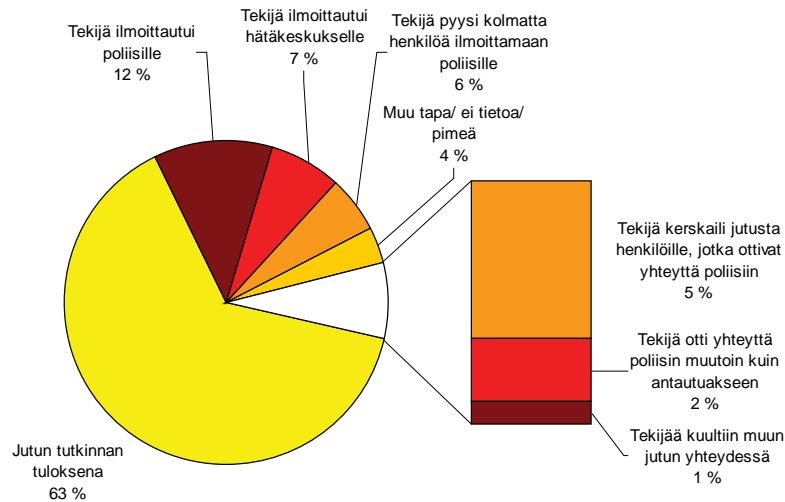
Ilmi tulevat henkirikokset tulevat poliisin tietoon yleensä suhteellisen nopeasti. Katsauskauden henkirikoksista 65 prosenttia tuli poliisin tietoon tekopäivänä ja 13 prosenttia seuraavan päivän kuluessa. Kolmen vuorokauden sisällä teoista oli tullut ilmi 85 prosenttia. Viikkoa pidempään ilmitulo oli kestänyt kymmenessä prosentissa tapauksia.

Rikoksista runsas puolet (55 %) oli tullut poliisin tietoon tekijän tai silminnäkijän hälytettyä apua tai poliisin paikalle. Ruumiin löytymisen kautta ilmi oli tullut 21 prosenttia, ilmiannon kautta kahdeksan prosenttia ja muun rikoksen tutkinnan yhteydessä kolme prosenttia.

Rikosten selvittäminen ja esitutkinta. Syyllisen henkilöllisyys kyetään niin ikään selvittämään yleensä nopeasti. Ajanjakson rikoksista 79 prosenttia oli selvitetty vuorokauden kuluessa ja 90 prosenttia viikon kuluessa ilmi tulosta. Kuukautta pidempään selvittäminen oli

kestänyt kuudessa prosentissa rikoksia. Jakson rikoksista 12 (1,1 %) oli edelleen tietokannassa kirjattuina pimeiksi eli selvittämättä.¹⁴ Osa on sittemmin selvitetty, osa on edelleenkin selvittämättä.

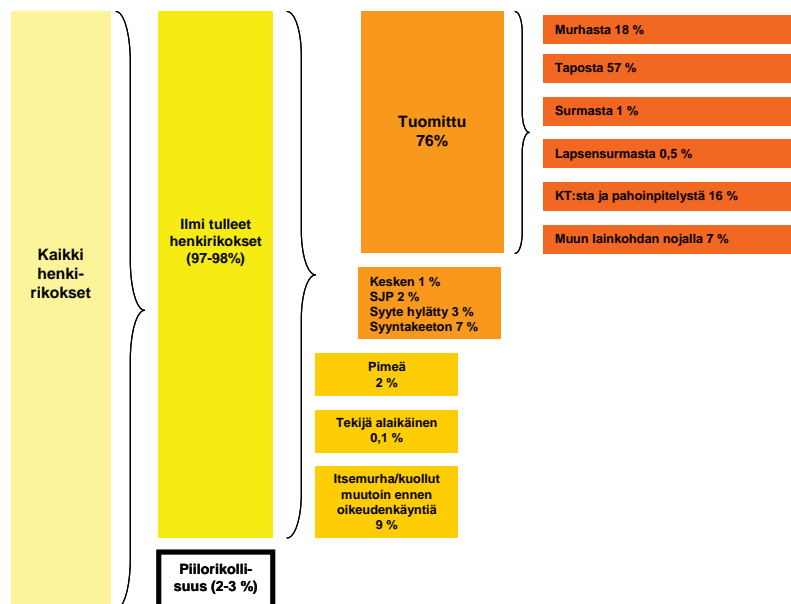
Lähes kaksi kolmannesta katsauskauden henkirikoksista oli selvinnyt poliisin oman tutkinnan kautta, 25 prosentissa rikoksia syyllinen oli ilmoittautunut itse joko suoraan, hätäkeskuksen tai kolmannen henkilön kautta poliisille.

Kuvio 30 Epäillyn henkilöllisyyden selvittämistapa henkirikoksissa 2003–2011 (N=1 091)

Oikeuskäsittely ja rangaistukset. Vuonna 2003–2009 poliisin tietoon tulleista henkirikoksista vajaata kahta prosenttia ei kyetty selvittämään ilmi tuloa seuranneen vuoden aikana.¹⁵ Selvitetystä rikoksista yhdeksässä prosentissa tekijä surmasi itsensä rikoksen yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen tai kuoli muista syistä ennen syytteen nostamista. Rikoksista kahdessa prosentissa syyttäjä oli tehnyt syyttämättäjättämispäätöksen, lähes aina perusteena oli ollut puutteellinen näyttö rikoksen tapahtumisesta.

Jutuista, joista tiedot oikeuskäsittelystä oli saatavissa, yhdessä (0,1 %) epäilty oli alle 15-vuotias, eikä siten rikosoikeudellisesti vastuunalainen. Kaiken kaikkiaan ajanjaksolla ilmi tulleista henkirikoksista 86 prosentissa epäiltyä vastaan nostettiin syyte ja 76 prosentissa syytetty tuomittiin rangaistukseen. Kolmessa prosentissa rikoksia syyte hylättiin näytön puuttumisen johdosta ja seitsemässä prosentissa epäilty jätettiin syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta.

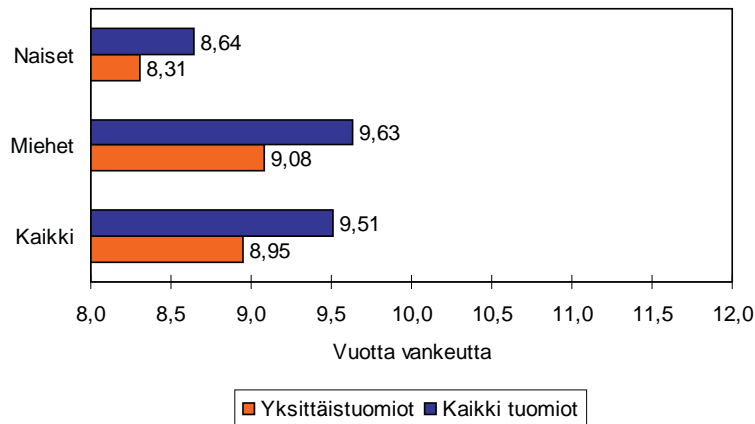
Kuvio 31 Vuosina 2003–2009 ilmi tulleiden henkirikosten selvittäminen ja oikeuskäsittely (N=873)

¹⁴ Toistaiseksi kirjaamattomat rikokset huomioiden selvittämättömien rikosten määrä katsauskaudelta oli 21.1.2013 17 (1,6 %). Huomioitaessa lisäksi henkirikoksina tutkittavat katoamistapaukset määrä oli 21 (1,9 %).

¹⁵ Tietokannasta on toistaiseksi saatavissa seuraamustiedot ainoastaan vuosien 2003–2009 henkirikoksista.

Rangaistukseen tuomituista syytetyistä 77 prosenttia tuomittiin alioikeudessa tahallisesta henkirikoksesta, 16 prosenttia pahoinpitelyrikoksesta ja kuolemantuottamusrikoksesta ja seitsemän prosenttia jonkin muun lainkohdan nojalla (yleensä joko kuolemantuottamusrikoksesta tai pahoinpitelyrikoksesta). Pääosa tuomituista (57 %) tuomittiin taposta, murhasta tuomittiin 18 prosenttia.

Kaiken kaikkiaan ajanjakson henkirikoksista epäillyistä 59 prosenttia tuomittiin tahallisesta henkirikoksesta myös rangaistukseen, muiden lainkohtien nojalla teostaan rangaistukseen tuomittiin 17 prosenttia. Rikoksesta alioikeuden tuomioon kulunut aika oli keskimäärin kahdeksan kuukautta.

Kuvio 32 Keskirangaistus vuosina 2003–2009 tehdyistä tapoista tuomitun sukupuolen ja tuomiotyyppin mukaan (käräjäoikeudet)¹⁶

Rikoslain mukaan rangaistuksena murhasta on elinkautinen vankeus. Lievennettyä rangaistusteikkoo noudatettaessa murhasta tuomitaan määräaikaiseen vankeuteen. Katsauskauden murhasta rangaistukseen tuomituista 84 prosenttia tuomittiin elinkautiseen ja 16 prosenttia määräaikaiseen vankeuteen. Elinkautiseen vankeuteen tuomittujen osuus oli sama tuomitun sukupuolesta riippumatta. Murhasta tuomittujen määräaikaisten vankeusrangaistusten keskipituus oli 11 vuotta. Nykykäytännön mukaan elinkautinen vankeusrangaistus merkitsee runsaan 12 vuoden vankeutta ennen ehdonalaista vapautta. Määräaikaisesta vankeustuomiosta suoritetaan nykyisin yleensä puolet ennen ehdonalaista vapautta.

Rikoslain mukainen rangaistus taposta on kahdeksasta kahteentoista vuotta vankeutta. Lievennettyä rangaistusteikkoo noudatettaessa taposta voidaan tuomita myös kahdeksaa vuotta lyhyempiä vankeusrangaistuksia. Käräjäoikeuksissa katsauskaudella taposta tuomittujen miesten keskirangaistus oli 9 vuotta 5 kuukautta ja naisten 8 vuotta 8 kuukautta

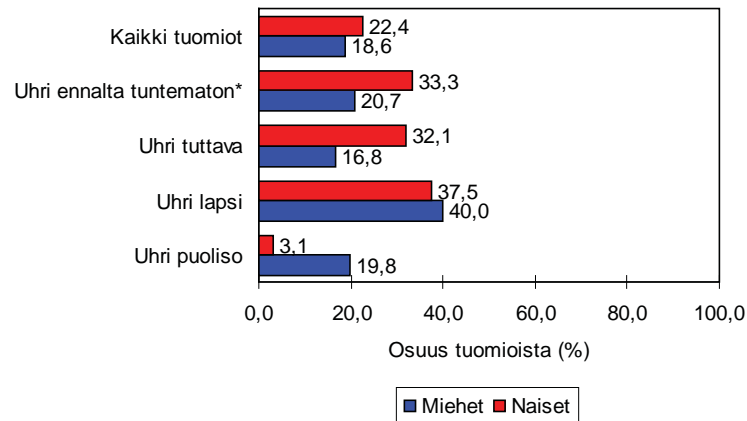
vankeutta. Yksittäistuomioissa, joissa tappo oli ainoa rangaistuksen peruste, miesten keskirangaistus oli 8 vuotta 10 kuukautta ja naisten 8 vuotta 4 kuukautta vankeutta.¹⁷

Laissa määrätty rangaistus surmasta on neljästä kymmeneen vuotta vankeutta. Katsauskaudella keskirangaistus surmasta oli käräjäoikeuksissa 5 vuotta 2 kuukautta vankeutta. Pahoinpitelyrikokseen liittyneestä kuolemantuottamusrikoksesta tuomituista rangaistuksista 78 prosenttia oli ehdottomia vankeusrangaistuksia, 20 prosenttia ehdollisia vankeusrangaistuksia, yksi prosentti sakkorangaistuksia ja yksi prosenttia yhdyskuntapalvelurangaistuksia. Vankeusrangaistusten pituus vaihteli 3 kuukaudesta 10 vuoteen.

Kaiken kaikkiaan katsauskaudella tehdyistä henkirikoksista käräjäoikeuksissa rangaistukseen tuomituista 93 prosenttia tuomittiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen, viisi prosenttia ehdolliseen vankeusrangaistukseen, yksi prosentti yhdyskuntapalvelurangaistukseen ja yksi prosentti sakkorangaistukseen.

¹⁶ Ei sisällä alentuneesti syyntakeisina tuomittuja.

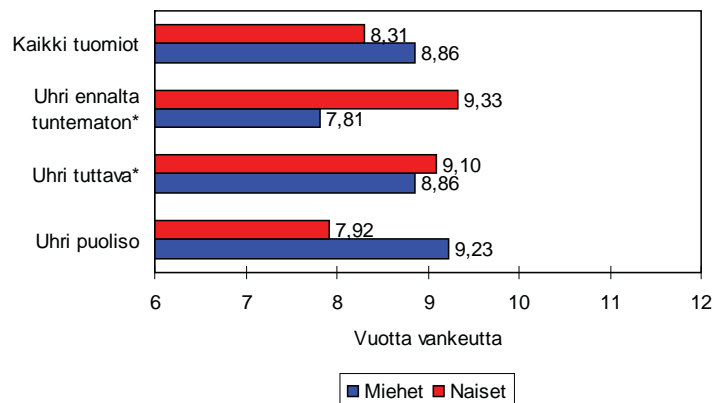
¹⁷ Sisältää myös alentuneesti syyntakeisina tuomitut.

Kuvio 33 Murhasta tuomitujen osuus vuosina 2003–2009 tehdyistä henkirikoksista tuomitun sukupuolen ja rikoksen uhrin mukaan (käräjäoikeudet; kaikki tuomiot; *suhdeluku perustuu naisten osalta alle kymmeneen tuomioon)

Rikosnimikkeen valinnan suhteen käräjäoikeuksissa henkirikoksista tuomitut rangaistukset olivat katsauskaudella jonkin verran ankarampia naisille kuin miehille. Rikoksista syytetyistä miehistä tuomittiin murhasta 19 prosenttia, naisista 22 prosenttia. Syynä oli osin lapsiin kohdistuneiden rikosten suurempi osuus naisten henkirikollisuudesta. Suhteellisesti eniten murhatuomioita tuomittiin nimittäin sekä miehille että naisille lapsiin kohdistuneista henkirikoksista. Toisaalta myös tuttaviin kohdistuneista henki-

rikoksista naisia tuomittiin murhasta selvästi useammin kuin miehiä. Pääsyyinä eron oli se, että rikokset olivat naisilla miehiä useammin ennalta suunniteltuja. Huomattava ero oli myös puolisoihin ja seurustelukumppaneihin kohdistuneiden henkirikosten rangaistuskäytännössä. Puolisonsa surmanneista miehistä tuomittiin murhasta 20 prosenttia, naisista kolme prosenttia. Näissäkin rikoksissa ero rangaistuskäytännössä noudatti eroa suunnitelmallisten rikosten osuudessa.

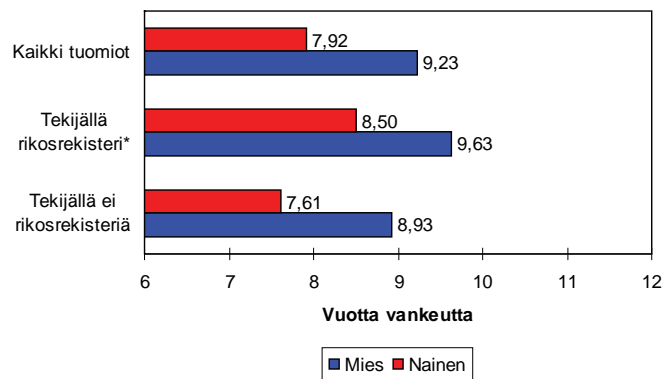
Kuvio 34 Vuosina 2003–2009 tehdystä taposta tuomitujen keskirangaistus käräjäoikeuksissa tuomitun sukupuolen ja rikoksen uhrin mukaan (yksittäistuomiot; *laskelma perustuu naisten osalta alle kymmeneen tuomioon)¹⁸

Miehille käräjäoikeuksissa tapoista tuomitut rangaistukset olivat kaikkiaan keskimäärin naisille tuomittuja pidempiä, olipa kyse yksittäistuomioista tai yhtenäistuomioista. Erityisen suuri ero oli puolisoon tai seurustelukumppaniin kohdistuneista henkirikoksista tuomituissa rangaistuksissa. Miehillä ne olivat keskimäärin sekä tapon keskirangaistusta että naisille vastaavista rikoksista tuomittuja rangaistuksia ankarampia. Syynä tähän ei näyttänyt olevan pelkästään se, että parisuhteessa tehdyistä tapoista tuomituilla miehillä oli keskimäärin rankempi rikostausta kuin naisilla: ero oli havaittavissa sekä rikosrekisterin omanneiden että rikosrekisteriä

omaamattomien tuomitujen kohdalla. Toisaalta tekijän perhepiiriin ulkopuolisiin kohdistuneissa rikoksissa käräjäoikeuksien rangaistuskäytäntö vaikutti olleen päinvastainen. Niistä naisille tuomitut rangaistukset olivat aineistossa keskimäärin miehille tuomittuja ankarampia, tulos saattoi kuitenkin johtua puhtaasti satunnaistekijöistä, sillä mainitun tyyppisiä naisille annettuja tuomioita oli aineistossa vain muutama.

Kaiken kaikkiaan vaikuttaisi siltä, että alioikeuksien tuomiokäytäntö on tällä hetkellä henkirikoksissa jossain määrin eriytynyt riippuen sekä syytetyn sukupuolesta että rikoksen kohteesta.

¹⁸ Sisältää myös alentuneesti syyntakeisina tuomitut.

Kuvio 35 Vuosina 2003–2009 tehdystä tekijän parisuhdekumppaniin kohdistuneesta taposta tuomitujen keskirangaistus kärkeänoikeuksissa tuomitun sukupuolen ja rikostaustan mukaan (yksittäistuomiot; *laskelma perustuu naisten osalta alle kymmeneen tuomioon)¹⁹

Henkirikosuhrien omaiset. Vuonna 2009 maassamme tehtiin ensimmäinen kattava selvitys henkirikosten uhrien omaisten selviytymisestä rikoksen jälkeen samoin kuin heille suunnatun tuen ja hoidon toimivuudesta. Tutkimuksen teki psykoterapeutti Soili Poijula sosiaali- ja terveysministeriön ja Henkirikoksen uhrien läheiset ry:n toimeksiannosta. Tutkimuksen kohteena olivat vuosina 1999 ja 2004–07 surmattujen henkilöiden perheenjäsenet.

Yhtä henkirikoksen uhria jää suremaan keskimäärin 4–6 perheenjäsentä. Vaikka tutkimuksen tekoaikaan rikoksesta oli kulunut vähintään kaksi ja enimmillään kymmenen vuotta, yli puolet haastatelluista omaisista kärsi edelleen läheisensä surmaamisesta johtuneista psyykkisistä häiriöistä. Heistä 57 prosentilla oli trauma-peräisiä stressioireita, 51 prosenttia kärsi masennuksesta ja 42 prosenttia unhäiriöistä. Haastatelluista 31 prosenttia arvioi työkykynsä edelleenkin alentuneeksi rikoksesta aiheutuneen masennuksen ja muun oireilun johdosta. Surun ja sen aiheuttamien traumaattisten ja fyysisten oireiden ja sosiaalisten ongelmien lisäksi omaisia kuormittivat rikoksen aiheuttamat taloudelliset menetykset, samoin kuin sitä seurannut esitutkinta ja oikeuskäsittely (Poijula 2010).

Rikoksen jälkeisen avun ja hoidon suurimmiksi ongelmiksi omaiset mainitsivat satunnaisuuden, epäjatkuvuuden ja riittämättömyyden. Viranomaispalvelu- ja auttajatahoista vastaajat olivat tyytyväisimpiä kirkkoon (81 %), poliisiin (75 %), oikeusaputoimistoon (75 %) ja syyttäjään (72 %). Saamiinsa mielenterveys- ja terveydenhuollon palveluihin tyytyväisiä oli runsas puolet apua saaneista, samantapaisia olivat myös käsitykset oikeuslaitoksesta (Poijula 2010).

Tutkimus tarkasteli yksityiskohtaisesti omaisten asemaa ja kokemuksia henkirikosten esitutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä. Vastaajista huomattavan osan mielestä Suomen nykyisessä rikosoikeusprosessissa rikoksen uhrien (henkirikoksissa uhrien omaisten) asema ei ole tasavertainen rikoksen tekijöihin nähden. Rikoksentehtäjien oikeusturvasta huolehditaan kattavasti, samanaikaisesti uhrin (tässä tapauksessa

siis henkirikosuhrien omaiset) kokivat usein olevansa käytännössä heitteillä. Oikeusjärjestelmämme perustuu pitkälti siihen, että uhrien tulee omatoimisesti selvittää asemansa ja oikeutensa ja oikeudessa ajaa asiaansa. Rikosta seuranneessa tilanteessa henkirikosuhrien omaisten kyky tähän oli kuitenkin usein heikentynyt. Apua sinänsä olisi ollut saatavissa esimerkiksi oikeusaputoimistoista tai rikosuhripäivystyksestä, mutta sen etsiminen ja löytäminen ei aina ollut kovinkaan helppoa (Poijula 2010, 24–25, 45–48).

Toinen syy kritiikkiin oli tuomioistuinten ja Valtionkonttorin suhtautuminen rikoksen aiheuttamiin taloudellisiin menetyksiin. Tutkimuksessa haastatelluista omaisista 78 prosenttia kertoi rikoksen aiheuttaneen taloudellisia vahinkoja ja kuluja. Joka kolmannen taloudellinen asema oli heikentynyt merkittävästi ja pysyvästi rikoksen johdosta. Yleisimmin mainitut rikoksen suoraan aiheuttamat kuluerät olivat hautajaisista ja asian selvittelyyn liittyneistä matkoista aiheutuneet menot. Vastaajista 29 prosenttia oli kärsinyt työtulon menetyksiä rikoksen johdosta ja 11 prosentille oli aiheutunut suoria omakohtaisia sairaanhoito- tai lääkekuluja (Poijula 2010, 33–34).

Rikoksen tekijältä vahingonkorvausta oli vaatinut 75 prosenttia suoria taloudellisia menetyksiä kärsineistä. Yleisin syy korvauksen vaatimatta jättämiseen oli se, että tekijä oli lähiomainen tai tiedettiin varattomaksi. Peräti 76 prosenttia korvausta vaatineista oli tyytymättömiä oikeuden tuomitsemiin korvauksiin. Yhtenä syynä tähän oli se, että korvaukset oli säännönmukaisesti tuomittu vaadittua pienempinä. Toinen syy tyytymättömyyteen oli se, että tuomitujen korvausten perintä oli yleensä hankalaa. Käytännössä kukaan ei ollut saanut korvauksia rikoksesta tuomitulta. Jos korvauksia oli saatu, oli ne saatu vakuutusyhtiöltä (19 %), Valtionkonttorilta (52 %), sosiaalitoimelta (15 %) tai Kansaneläkelaitokselta (8 %).

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen lopputulos oli se, että henkirikoksilla on merkittävät ja pitkäaikaiset vaikutukset huomattavasti uhria ja tekijää laajempaan ihmispiiriin. Rikokset aiheuttavat uhrien omaisille yleensä pitkäaikaisia psyykkisiä, terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia sekä taloudellisia menetyksiä.

¹⁹ Sisältää myös alentuneesti syyntakeisina tuomitut.

6 Henkirikollisuuden kehityslinjoja 2003–2012

Henkirikosten määrä on viimeisten viidentoista vuoden aikana vähentynyt selvästi, vuonna 2012 rikosten määrä oli pienin sitten vuoden 1970. Muutos on tapahtunut nimenomaan miesten keskinäisessä alkoholisidonnaisessa väkivallassa. Naisiin ja lapsiin kohdistuvien rikosten määrä on pysynyt varsin vakaana. Tosin vuosina 2011–2012 surmattiin poikkeuksellisen paljon lapsia, syynä oli usean moniuhrisen perheissä tapahtuneen henkirikoksen sarja. Toistaiseksi ei ole mahdollista arvioida, oliko kyse perustavammasta muutoksesta vai osin satunnaistekijöistä johtuneesta rikollisuuspiikistä. Rikosten taustojen monimuotoisuus ja rikostapahtumien kaikesta huolimatta erittäin pieni määrä viittaisivat kuitenkin jälkimmäiseen.

Henkirikollisuuden yleisrakenne on rikollisuuden vähenemisestä huolimatta pysynyt muuttumattomana. Tyypillinen suomalainen henkirikos on edelleenkin yksityisasunnossa tehtävä ryppyriitatappo. Aseena on keittiöveitsi ja tekoajankohtana viikonloppu. Syyllinen ja uhri ovat vanhoja tuttuja, keski-ikäisiä, yksin asuvia, työelämästä syrjäytyneitä, alkoholisoituneita miehiä, joilla on takanaan useita aiempia väkivaltarikostuomioita. Kuitenkin henkirikoksiin syyllistyville on yleensä keskimäärin selvästi rankempi väkivaltarikostausta kuin rikosten uhreiksi valikoituvilla. Tekohetkellä osapuolet ovat yleensä 1–3 promillen humalassa.

Kahdessa henkirikoksessa kolmesta kaikki osapuolet ovat päihtyneitä. Teoista 85 %:ssa ainakin joku osapuolista (yleensä syyllinen) on tekohetkellä päihtyneiden vaikutuksen alainen. Yleensä päihde on alkoholi tai alkoholin ja psykiatrisien yhdistelmä. Humalatilat ovat säännönmukaisesti syviä. Huomionarvoista on, että henkirikoksiin syyllistyvien ja niiden uhreiksi joutuvien sekakäyttäjien psykiatriset ongelmat hoitoon tarkoitettuja. Nykyinen mielenterveysongelmien omahoitojärjestelmämme ei tässä vaikeasti alkoholisoituneiden henkilöiden ryhmässä tuntuisi aina toimivan tarkoitustaan vastaavalla tavalla.

Henkirikollisuus on Suomessa tällä hetkellä valtaosin työelämästä syrjäytyneiden päihtyneiden väärinkäyttäjien keskinäistä rikollisuutta. Pitkäaikaistyöttömien työikäisten todennäköisyys päätyä henkirikoksen tekijäksi tai uhriksi on sekä miehillä että naisilla noin kymmenkertainen muihin sosiaaliryhmiin nähden. Asunnottomia rikososapuolista on joka kymmenes – määrä on yli 20-kertainen koko aikuisväestöön nähden. Toisaalta syrjäytyneisyys ja päihtyneiden väärinkäyttö eivät ole ainoat ryhmää leimaavat piirteet, pääosa henkirikoksiin syyllistyneistä miehistä on väkivaltarikosten moninkertaisia uusijoita. Merkittäviä, pysyviä muutoksia henkirikollisuuden kokonaistasoon on mahdollista saada aikaan vain vähentämällä tehokkaasti tämän ryhmän rikollisuutta.

Viime vuosina on esiintynyt myös yleiskuvasta poikkeavia henkirikoksia, jotka voivat ennakoita uuden tyyppisten tekemuotojen yleistymistä henkirikollisuudessa.

Viimeisten kymmenen vuoden aikana on tapahtunut neljä *joukkomurhaa* ja kaksi joukkomurhan yritystä: vuonna 2002 Myyrmannin kauppakeskuksessa surmattiin kuusi ihmistä, vuonna 2007 Jokelan koulukeskuksessa kahdeksan ihmistä ja vuonna 2008 Kauhajoen palvelualueen oppilaitoksessa kymmenen ihmistä. Espoossa surmattiin vuonna 2009 viisi ihmistä. Hyvinkäällä vuonna 2012 tapahtuneessa rikoksessa surmattiin kaksi ihmistä ja haavoitettiin seitsemää, Orivedellä niin ikään vuonna 2012 tapahtuneessa rikoksessa yksi ihminen haavoitui, mutta kukaan ei kuollut. Teoille yhteistä oli se, että Espoon rikosta lukuun ottamatta tekijät poikkesivat taustaltaan ja iältään tämän hetken tyyppihenkirikollisesta. Yhteistä oli niin ikään, Myyrmannin rikosta lukuun ottamatta, ampumaseiden käyttö tekovälineenä. Ei-ideologisia ja ideologisia joukkomurhia on viime vuosikymmeninä esiintynyt erityisesti Yhdysvalloissa, mutta yksittäisiä on tapahtunut myös useissa Euroopan maissa, tuhoisin vuonna 2011 Norjassa. On myös tietoa tällaisia rikoksia ihannoivista, internetin kautta yhteyttä pitävistä kansainvälisistä yhteisöistä, joissa jäsenenä on myös suomalaisia. Avoimessa yhteiskunnassa tämänkaltaisten rikosten täydellinen ennalta ehkäisy on mahdotonta, toisaalta kaikissa Suomessa tehdyissä rikoksissa tekijä oli antanut viitteitä aikeistaan ennakolta, niitä ei vain ajoissa kyetty tulkitsemaan oikein tai niihin ei suhtauduttu riittävällä vakavuudella. Riskiälyilöiden mahdollisimman varhaisen havaitsemisen tärkeyttä ei voi ylikorostaa kaiken tyyppisten henkirikosten ennalta ehkäisyn kannalta. Toisaalta pelkkä havaitseminen ei riitä, väkivaltaisten ongelmayksilöiden käyttäytymiseen tulisi kyetä myös puuttumaan nykyistä tehokkaammin. Moniuhristen henkirikosten esiintymistodennäköisyyttä ja niillä tuotetun tuhon laajuutta voidaan pienentää myös tekemällä tuhovoimaisten aseiden hankinta mahdollisimman hankalaksi. Aselupakäytäntöjen ja aseiden saatavuuden suhteen kehitys on viime vuosina kulkenut myönteiseen suuntaan poliisin soveltamissa lupakäytännöissä. Huomattava osa Jokelan ja Kauhajoen joukkomurhien tutkintalautakuntien muista kuin aselupakäytäntöjä ja -lainsäädäntöä koskevista suosituksista on sitä vastoin toistaiseksi jäänyt toteuttamatta.

Viime vuosikymmenen lopun eräissä uhkakuvissa ennakoitua *järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan liittyvien henkirikosten* yleistymistä ei pelätyssä laajuudessa ole tapahtunut. Rikoksia tulee nykyisin ilmi vuosittain, mutta niiden määrä on toistaiseksi ollut varsin pieni. Rikokset on myös pääsääntöisesti kyetty selvittämään ja syylliset saatu vastuuseen. Toisaalta järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan liittyvä väkivalta on viime vuosina vähentynyt olennaisesti Baltian maissa ja tilanne on vakiintunut myös Venäjällä. Tilanne on Suomessa tällä hetkellä viranomaisien hallinnassa, eikä ole todennäköistä, että ongelma tulisi olennaisesti pahenemaan lähitulevaisuudessa, ellei rikollisuuden torjuntaan käytettäviä resursseja merkittävästi supisteta.

Viime vuosina viranomaisten tietoon on tullut myös useampia sekä laitoksissa että laitosten ulkopuolella *terveydenhuollon hoitohenkilöstön toimesta tehtyjä potilaisiin kohdistuneita henkirikoksia*. Uhreina on ollut kehitysvammaisia ja vanhuksia. Rikosten ilmi tulo on johtunut lähinnä sattumasta, sillä nykyisessä kuolemansyntyntutkintajärjestelmässä ei ole tämän tyyppisten rikosten mahdollisuutta huomioitu riittävästi. Ongelma ei koske ainoastaan Suomea, vaan myös kansainvälisesti tämän tyyppiselle rikollisuudelle on ominaista alhainen kiinnijäämisriski. Tästä johtuen rikossarjat muodostuvat usein pitkiksi ja niissä surmattujen henkilöiden määrät suuriksi. Rikosten ennalta ehkäisyn ja potilaiden oikeusturvan kannalta olisikin tärkeää, että

rikosten ilmi tulon todennäköisyyttä kyettäisiin olenaisesti lisäämään sekä kuolemansyntyntutkintajärjestelmää että terveydenhuollon työntekijöiden toiminnan valvontaa kehittämällä.

Riippumatta siitä, minkälaisia ja kuinka paljon henkirikoksia maassamme tulevaisuudessa tehdään, ensiarvoisen tärkeää on säilyttää rikosten nykyinen korkea ilmitulo- ja selvitysaste. Se ei ole mahdollista, ellei pidetä huolta väkivaltarikostutkinnan ja kuolemansyntyntutkintajärjestelmän riittävästä resurssoinnista ja niiden työntekijöiden nykyisestä korkeasta ammattitaidosta ja työmoraalista – myös tosiasillisesti eikä ainoastaan periaatteellisesti.

Kirjallisuutta

- Browne, Angela, Williams, Kirk R. ja Dutton, Donald G. (1999). *Homicide Between Intimate Partners*. Teoksessa M. Dwayne Smith ja Margaret A. Zahn (toim.). *Studying and Preventing Homicide. Issues and Challenges*. Thousand Oaks: Sage.
- Ervasti, Kaijus (1992). *Murhamiehen muotokuva. Matti Haapoja 1845–1895*. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisuja 3/1992. Helsinki: Vankeinhoidon koulutuskeskus.
- European Report on Preventing Violence and Knife Crime among Young People (2010). Copenhagen: WHO Europe.
- van Dijk, Jan (2006). *The ICVS and Beyond: Developing a Comprehensive Set of Crime Indicators*. Teoksessa Kauko Aromaa ja Terhi Viljanen (toim.). *International Key Issues in Crime Prevention and Criminal Justice*. Heuni Publication 50. Helsinki: Heuni. www.heuni.fi/uploads/gq4fgo83lmb.pdf
- Eisner, Manuel (2008). *Modernity Strikes Back? A Historical Perspective on the Latest Increase in Interpersonal Violence (1960–1990)*. *International Journal of Conflict and Violence*, Vol. 2 (2) 2008, 288–316.
- Granath, Sven, Johanna Hagstedt, Janne Kivivuori, Martti Lehti, Soenita Ganpat, Marieke Liem & Paul Nieuwebeerta (2011). *Homicide in Finland, the Netherlands and Sweden. A First Study on the European Homicide Monitor Data*. The Swedish National Council for Crime Prevention Research Report 2011:15; Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 259. Stockholm: Brå. <http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Kriminologisentutkimusyksikonjulkaisut/1302674251193>
- Hakko, Helinä (2000). *Seasonal Variation of Suicides and Homicides in Finland – with special attention to statistical techniques used in seasonality studies*. Acta Universitatis Ouluensis D 583. Oulu: Oulun yliopisto. <http://herkules oulu.fi/isbn9514256042/isbn9514256042.pdf>
- Hedman, Henry (2009). *Suomen romanikieli: sen asema yhteisössään, käyttö ja romanien kieliasenteet*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 8. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Hinkkanen, Ville (2010). *Rikollisuuden kustannukset*. Teoksessa *Rikollisuustilanne 2009. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Huttunen, Lassi (1958). *Etelä-Pohjanmaan henkirikollisuudesta vv. 1749–1900*. Historiallinen arkisto 56. Helsinki.
- Häkkänen, Helinä (2005). *Homicide by ligature strangulation in Finland: Offence and offender characteristics*. *Forensic Science International* 152 (2005), 61–64.
- Häkkänen, Helinä & Hagelstam, Camilla (2003). *Nuoret henkirikosten tekijöinä: viime vuosien kehityspiirteet ja niiden taustat*. *Rikostutkimus* 2002, 31–40.
- Häkkänen, Helinä & Laajasalo, Taina (2003). *Background characteristics of mentally ill homicide offenders – a comparison of five diagnostic groups*. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*.
- Häkkänen, Helinä & Laajasalo, Taina (2005). *Offence and offender characteristics among two groups of Finnish homicide offenders with schizophrenia: Comparison of early- and late-start offenders*. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, March 2005 16(1), 41–59.
- Häkkänen, Helinä & Laajasalo, Taina (2006). *Homicide Crime Scene Behaviors in a Finnish Sample of Mentally Ill Offenders*. *Homicide Studies* Volume 10 Number 1, 1–22.
- Jaakkola, Risto (1986). *Veli Verkko. Moraalistatistikko ja Suomen ensimmäinen kriminologi*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 81. Helsinki.
- Kauppi, Anne, Kirsti Kumpulainen, Kari Karkola, Tuija Vanamo & Juhani Merikanto (2010). *Maternal and Paternal Filicides: A Retrospective Review of Filicides in Finland*. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Volume 38, Number 2, 229–238.
- Keskisarja, Teemu (2008). *Suomen ainoa sarjamurhaaja. Juhani Adaminpojan rikos ja rangaistus*. Jyväskylä: Atena.
- Keskisarja, Teemu (2010). *Vääpeli T:n tapaus ja muita kertomuksia suomalaisesta terrorista*. Jyväskylä: Atena.
- Keskisarja, Teemu (2011). *Kyynelten kallio*. Helsinki: Silta.
- Kivivuori, Janne (1999). *Suomalainen henkirikos*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 159, Helsinki.
- Kivivuori, Janne (2001). *Patterns of Criminal Homicide in Finland 1960–1997*. In Tapio Lappi-Seppälä (ed): *Homicide in Finland. Trends and Patterns in Historical and Comparative Perspective*. National Research Institute of Legal Policy, Publication 181, Helsinki.

- Kivivuori, Janne (2002). Sudden Increase of Homicide in Early 1970s Finland. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 3:1, 6–21.
- Kivivuori, Janne & Lehti, Martti (2000). The Social Composition of Homicide in Finland, 1960–2000. *Acta Sociologica* 49:1, 67–82.
- Kivivuori, Janne & Lehti, Martti (2011). Homicide in Finland and Sweden. Teoksessa: *Crime and Justice in Scandinavia* (toim. Michael Tonry ja Tapio Lappi-Seppälä), volume 40. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kivivuori, Janne & Lehti, Martti (2012). Social Correlates of Intimate Partner Homicide in Finland. *Homicide Studies*, Vol. 16, No. 1: 60–77.
- Koskela, Kari (2002). Huligaanit. Katuelämää Sörkassa suurlakosta sisällissotaan. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 870. Helsinki: SKS.
- Koskivirta, Anu (2001). Sisäinen vihollinen. Henkirikos ja kontrolli Pohjois-Savossa ja Karjalassa Ruotsin vallan ajan viimeisinä vuosina. Helsinki: Yliopistopaino.
- Laajasalo, Taina (2007). Finnish Homicides and Mental Disorders: An investigation of offence and offender characteristics. Helsingin yliopisto, psykologian laitos. Väitöskirja. Helsinki. <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/4037/finnishh.pdf?sequence=1>
- Lappalainen, Antti (2001). Savon metsärosvojen jäljillä. Helsinki: SKS.
- Lappalainen, Antti (2003). Valat ja valheet. Juhana Paa-vonpoika Ruotsalaisen salamurha Niilsissä 1830. Helsinki: SKS.
- Lauerma, Hannu (2009). Pahuuden anatomia: pahuus, hulluus, poikkeavuus. Helsinki: Edita.
- Lehti, Martti (2001). Väkivallan hyökyaalto. 1900-luvun alkuvuosikymmenten henkirikollisuus Suomessa ja Luoteis-Virossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 178. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Lehti, Martti (2002). Henkirikokset 1998–2000. Tutkimus poliisin tietoon vuosina 1998–2000 tulleista henkirikoksista. Oikeus 2002:14. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lehti, Martti (2011). Homicide in Finland. Teoksessa: *Handbook in European Homicide Research* (toim. Marieke Liem ja William Pridemore). New York: Springer.
- Lehti, Martti, Kääriäinen Juha & Kivivuori Janne (2012). The Declining Number of Child Homicides in Finland, 1960–2009. *Homicide Studies*, Vol. 16, No. 1: 3–22.
- Liem, Marieke, Ganpat, Soenita, Granath, Sven, Hagstedt, Johanna, Kivivuori, Janne, Lehti, Martti & Nieuw-beerta, Paul (2013). Homicide in Finland, the Netherlands and Sweden: First Findings From the European Homicide Monitor. *Homicide Studies*, Vol. 17, No. 1: 75–95.
- Matikainen, Olli (1995). Iskuin ja lyönnein. Väkivalta ja käräjät Käkisalmen läänissä 1618–1651. Jyväskylän yliopiston historian laitoksen Suomen historian julkaisuja 22. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Matikainen, Olli (2002). Verenperijät. Väkivalta ja yhteisön murros itäisessä Suomessa 1500–1600-luvuilla. *Bibliotheca Historica* 78. Helsinki: SKS.
- Nieuwbeerta, Paul & Leistra, Gerlof (2007). *Dodelijk geweld. Moord en doodslag in Nederland*. Amsterdam: Balans.
- Niku, Risto (2004). Ministeri Ritavuoren murha. Helsinki: Edita.
- Nikunen, Minna (2005). Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa. Tampere: Tampere University Press.
- Paanila, Jarmo (2004). Vaarallisten rikoksenuusijoiden uusimisriskiin vaikuttavat tekijät Suomessa 1971–1995. Kuopion yliopiston julkaisuja D 337, Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Pajuoja, Jussi (1995). Väkivalta ja mielentila. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A 201. Jyväskylä: Suomalainen lakimiesyhdistys.
- Pajuoja, Jussi & Salminen, Markku (1996). Kadonneet henkilöt. Helsinki: Keskusrikospoliisi.
- Pernanen, Kai (1991). *Alcohol in Human Violence*. New York: Guilford Press.
- Pojjula, Soili (2010). Henkirikosuhrien perheenjäsenten selviytyminen, mielenterveys ja kokemukset tuesta ja palveluista. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:21. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Pridemore, William Alex (2003). Demographic, Temporal, and Spatial Patterns of Homicide Rates in Russia. *European Sociological Review*, Vol. 19, No. 1, 41–59.
- Putkonen, Anu (2008). Mental Disorders and Violent Crime. Epidemiological Study on Factors Associated with severe Violent Offending. Kuopion yliopiston julkaisuja D 422. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Putkonen, Hanna (2003). Homicidal Women in Finland 1982–1992. Helsinki: Publications of the National Public Health Institute KTLA5/2003. http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/julkaisusarja_a/2003a5.pdf
- Pyrrö, Leena (1973). Henkirikokset Suomessa 1969–1972. Kriminologisen tutkimuslaitoksen julkaisuja M 23. Helsinki: Kriminologinen tutkimuslaitos.
- Rajala, Juha (2004). Kurittaja ja puukkosankareita. Väkivalta ja sen kontrollointi Kannaksen rajaseudulla 1885–1917. *Bibliotheca historica* 87. Helsinki: SKS.
- Savolainen, Jukka, Lehti, Martti & Kivivuori, Janne (2008). The Historical Origins of a Cross-National Puzzle. *Homicide Studies*, Volume 12, Number 1, 2008, 67–89.
- Tikkanen, Roope (2009). Predictions on violent reconstructions and mortality among impulsive alcoholic violent offenders: A prospective study. Oikeuspsykiatrian väitöskirja, Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/46994/predicto.pdf?sequence=1>
- Verkko, Veli (1933). Biologisuontoisten tekijäin vaikutuksesta henki- ja pahoinpitelyrikollisuuteen. Tilastollis-kriminologinen tutkimus. Helsinki.
- Verkko, Veli (1931). Henki- ja pahoinpitelyrikollisuuden kehityssuunnan ja tason määrittämisestä I. Suomi ja sen naapurimaat. Tilastollis-metodologinen tutkimus. Helsinki.
- Verkko, Veli (1931). Henki- ja pahoinpitelyrikollisuuden kehityssuunnan ja tason määrittämisestä II. Muut maat. Tilastollis-metodologinen tutkimus. Helsinki.
- Verkko, Veli (1951). Homicides and suicides in Finland and their dependence on national character. *Scandinavian studies in sociology* 3. Köpenhamn.
- Verkko, Veli (1949). Lähimmäisen ja oma henki. Sosiaalipatologisia tutkimuksia Suomen kansasta. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja B 33. Jyväskylä.
- Verkko, Veli (1948). Maailman vanhin väkivaltatilasto. Taulustolaitoksen 200-vuotismuiston johdosta. Tilastokatsauksia 11–12/1948.

- Verkko, Veli (1936). Väkivaltarikollisuuden riippuvaisuus kansanluonteesta ja muista etnillisistä tekijöistä. Tilastollis-kriminologinen tutkimus. Helsinki.
- Viljanen, Terhi (1983). Henkirikokset Suomessa vuosina 1970–79. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 60. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Virkkunen, Matti (1974). Suicide Linked to Homicide. *Psychiatric Quarterly* 48/1, 276–282.
- Weizmann-Henelius, Ghitta, Viemerö, Vappu & Eronen, Markku (2003). The violent female perpetrator and her victim, *Forensic Science International*, Volume 133, Issue 3, 197–203.
- Weizmann-Henelius, Ghitta (2004). Violent Female Perpetrators in Finland. *Personality and Life Events*. Vaasa: Vanhan Vaasan sairaala.
- Ylikangas, Heikki (1976). Puukkojunkkareitten esiinmarssi. Väkivaltarikollisuus Etelä-Pohjanmaalla 1790–1825. Keuruu: Otava.
- Ylikangas, Heikki (1990). A Historical Review of Violent Crime in Finland. Teoksessa: *Criminal Violence in Scandinavia* (toim. Annika Snare). *Scandinavian Studies in Criminology* 11. Oslo: Norwegian University Press.
- Ylikangas, Heikki (2000). Aikansa rikos historiallisen kehityksen valaisijana. Helsinki: WSOY.
- Ylikangas, Heikki (2001). What happened to violence? In: Heikki Ylikangas & Petri Karonen & Martti Lehti: *Five Centuries of Violence in Finland and the Baltic Area*. History of Crime and Criminal Justice Series. Columbus: Ohio State University Press.
- Ylikangas, Heikki (2003). *Nurmijärven rosvot*: Helsinki: WSOY.

Liite 1 Henkirikollisuuden kehityslinjoja vuosina 2007–2011 (rikoksia/osapuolia)

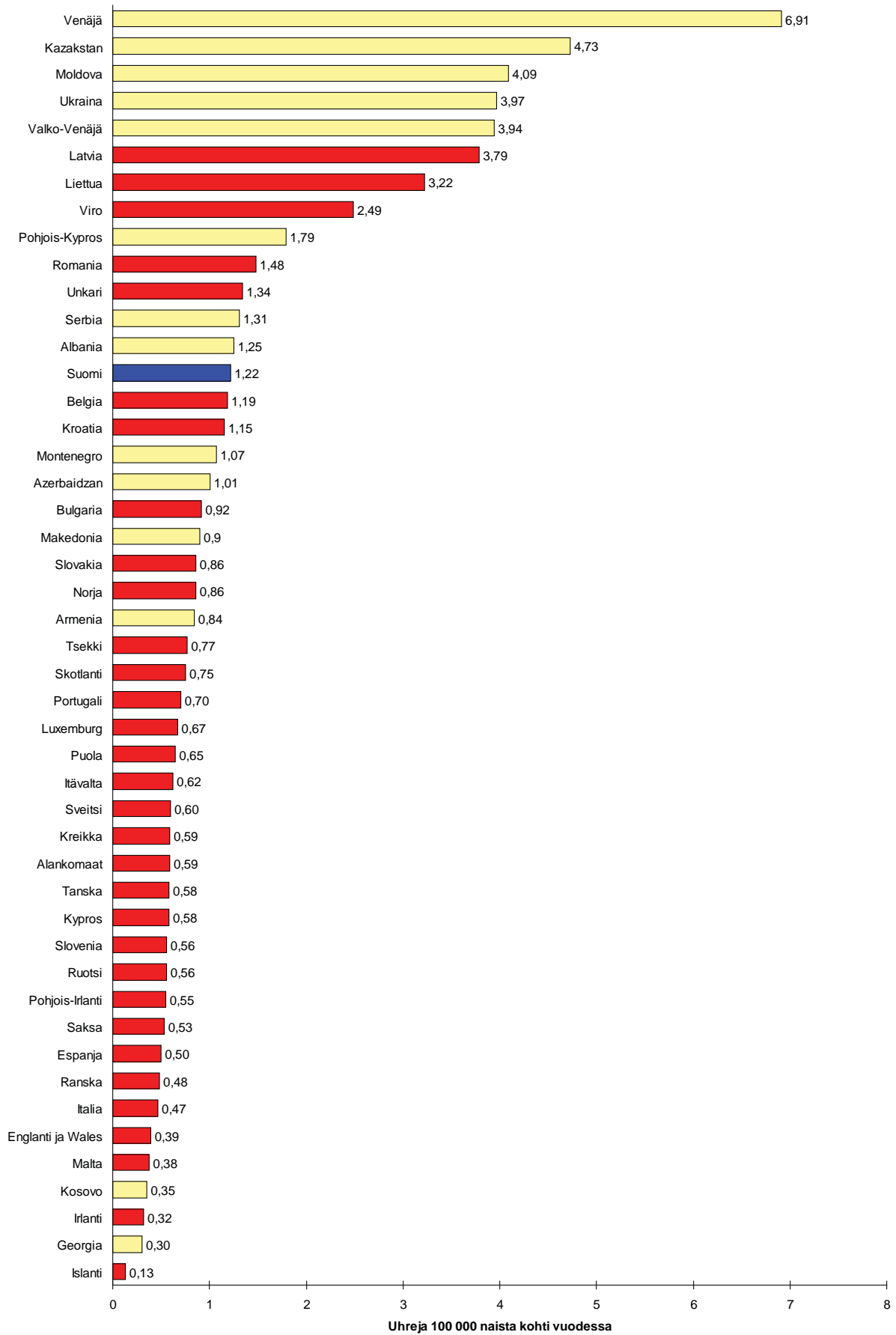
	2007	2008	2009	2010	2011
Pääepäillyn sukupuoli*					
mies	99	104	94	97	87
nainen	13	12	18	11	11
Uhrin sukupuoli*					
mies	81	89	86	89	75
nainen	48	44	35	27	38
Osapuolten ikä					
alle yksivuotiaita uhreja	2	0	4	1	3
1 - 14-vuotiaita uhreja	4	4	1	0	7
15 - 19-vuotiaita uhreja	11	2	4	0	8
alle 21-vuotiaita pääepäiltyjä	8	8	8	8	11
65 vuotta täyttäneitä uhreja	15	8	13	9	10
65 vuotta täyttäneitä pääepäiltyjä	3	7	6	1	2
Osapuoliyhdistelmät					
mies-mies	71	79	69	77	63
mies-nainen	40	40	32	25	30
nainen-mies	10	9	15	10	7
nainen-nainen	8	3	3	1	5
Eräitä rikostyyppejä*					
tuttava/ystävä surmaa miehen	57	57	56	59	53
parisuhdekumppani surmaa naisen	26	25	25	17	21
tekijä uhrille ennalta tuntematon	12	16	14	16	8
Tapahtumapaikka					
yksityisasunto yms.	83	92	98	85	78
katu, tie, tori, puisto	7	8	9	6	6
ravintola, ravintolan edusta	2	3	0	2	3
Tekoväline					
ampuma-ase	24	30	24	14	14
teräase	46	45	51	51	49
Alkoholi					
kaikki humalassa	70	83	79	81	67
joku humalassa	91	98	95	98	81
kaikki selviä	33	32	24	12	20
Maahanmuuttajat					
surmattuja ulkomaan kansalaisia	4	0	5	3	3
ulkomaan kansalaisten tekemiä henkirikoksia	5	1	9	4	4
Järjestäytynyt rikollisuus					
rikollisryhmien konflikteihin liittyneitä rikoksia	0	1	0	1	2
rikollisryhmiin kuuluvia pääepäiltyjä	1	2	2	0	3
Rikoksia*	129	133	121	116	113

* Sisältää myös 19.2.2013 kirjaamatta olleet jutut

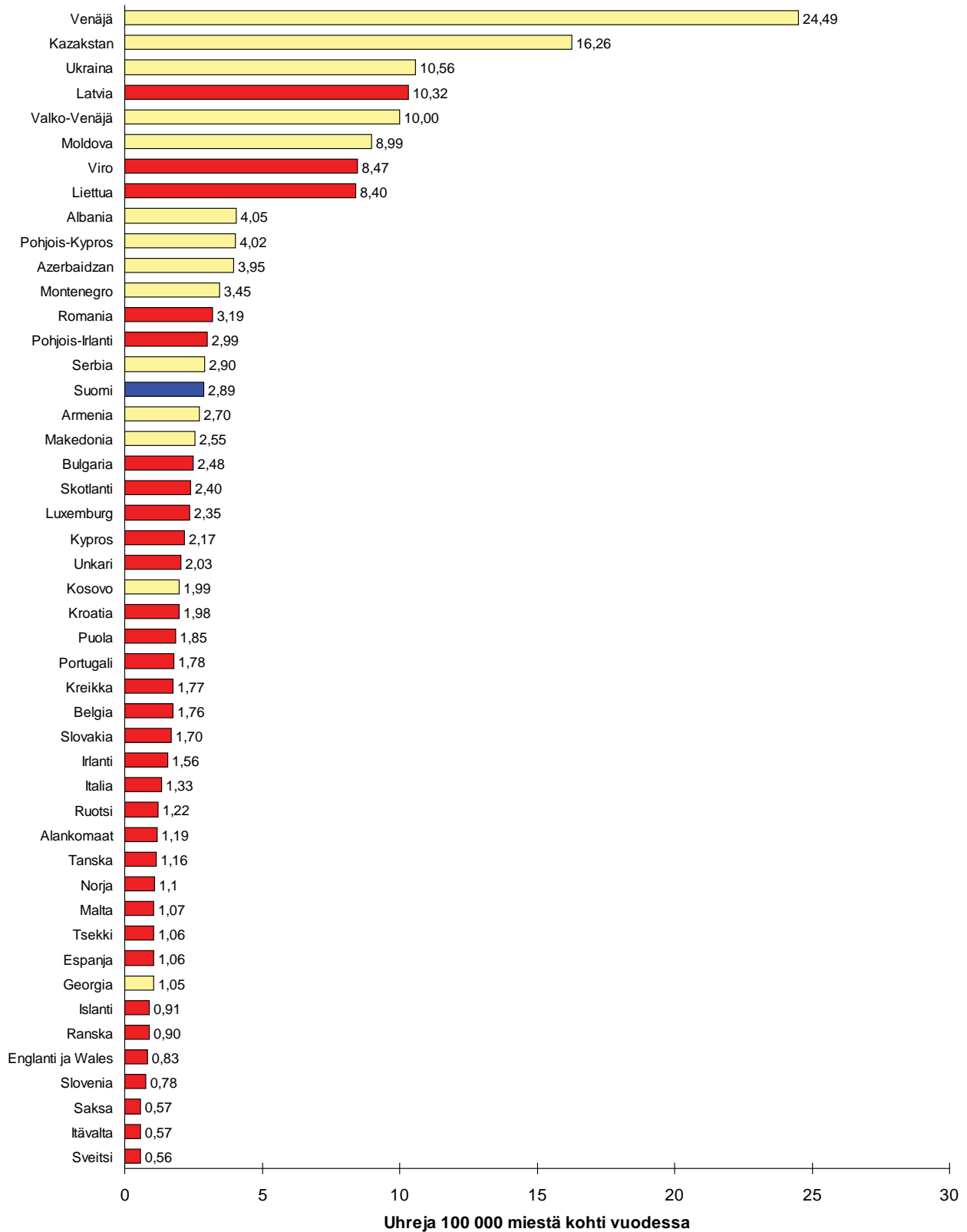
Liite 2 Henkirikollisuuden kehityslinjoja vuosina 2007–2011 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Pääepäillyn sukupuoli*					
mies	88	90	84	90	89
nainen	12	10	16	10	11
Uhrin sukupuoli*					
mies	63	67	71	77	66
nainen	37	33	29	23	34
Osapuolten ikä					
alle yksivuotiaita uhreja	2	1	3	1	3
1 - 14-vuotiaita uhreja	3	3	1	0	7
15 - 20-vuotiaita uhreja	9	2	3	0	8
alle 21-vuotiaita pääepäiltyjä	7	7	7	7	11
65 vuotta täyttäneitä uhreja	11	6	11	8	10
65 vuotta täyttäneitä pääepäiltyjä	3	4	4	1	2
Osapuolikombinaatiot					
mies-mies	55	59	57	68	60
mies-nainen	31	30	26	22	29
nainen-mies	7	7	12	9	7
nainen-nainen	6	2	2	1	5
Eräitä rikostyyppiä*					
tuttava/ystävä surmaa miehen	44	43	47	51	47
parisuhdekumppani surmaa naisen	20	19	21	15	18
tekijä uhrille ennalta tuntematon	9	12	12	14	7
Tapahtumapaikka					
yksityisasunto yms.	65	69	81	75	74
katu, tie, tori, puisto	5	6	7	5	6
ravintola, ravintolan edusta	2	2	0	2	3
Tekoväline					
ampuma-ase	19	23	20	12	13
teräase	36	34	42	45	47
Alkoholi					
kaikki humalassa	55	63	65	71	64
joku humalassa	71	73	79	86	77
kaikki selviä	25	24	20	11	19
Maahanmuuttajat					
surmattuja ulkomaan kansalaisia	3	0	4	3	3
ulkomaan kansalaisten tekemiä henkirikoksia	4	1	7	4	4
Järjestäytynyt rikollisuus					
rikollisryhmien konflikteihin liittyneitä rikoksia	0	1	0	1	2
rikollisryhmiin kuuluvia pääepäiltyjä	1	2	2	0	3
Rikoksia 100 000 asukasta kohti*	2,43	2,50	2,26	2,14	2,07

* Sisältää myös 19.2.2013 kirjaamatta olleet jutut; vain Suomessa tehdyt rikokset

Liite 3 Naisten henkikirikokouluisuus Euroopassa (surmattuja 100 000 naista kohti vuodessa; viimeisten viiden vuoden keskiarvo).

Liite 4 Miesten henkirikoskuolleisuus Euroopassa (surmattuja 100 000 miestä kohti vuodessa; viimeisten viiden vuoden keskiarvo)

Liite 5 Kuvioon 2 sisällyttämättömien Euroopan valtioiden ja erillishallintoalueiden henkirikollisuuden taso (WHO; Global Study on Homicide (UNODC); kansalliset tilastot; taulukon luvut viittaavat suluissa mainitun jakson keskiarvoon)

Maa	Henkirikoksia 100 000 asukasta kohti	Keskiväestö 2008
Andorra (2001 - 2008)	1,0	83 888
Gibraltar (2007 - 2012)	1,2	28 034
Guernsey (2002 - 2011)*	0,3	65 870
Jersey (2004 - 2011)	1,3	91 800
Liechtenstein (2002 - 2011)	0,9	34 761
Mansaari (2003 - 2012)	0,9	81 952
Monaco (2003 - 2012)	1,5	32 965
San Marino (2002 - 2012)	0,4	31 269
Vatikaani (1950 - 2012)**	3,8	826
<i>Ahvenanmaa (2002 - 2011)</i>	<i>0,4</i>	<i>27 456</i>

* Mukaan lukien Alderney, Herm ja Sark;

** Vatikaanissa tehtiin vuosina 1950–2012 kaksi henkirikosta.

Liite 6 Osapuolten suhde naisin kohdistuneissa henkirikoksissa 2006–2012

Uhri oli tekijän	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Aviopuoliso	8	10	11	12	1	10	7
Avopuoliso	5	4	5	6	7	3	1
Seurustelukumppani	7	10	6	5	5	2	4
Ex-puoliso/seurustelukumppani	1	2	3	2	4	6	5
Partneri, samaa sukupuolta	0	0	0	0	0	0	0
Tytär	2	3	3	1	1	6	9
Äiti	3	6	0	1	1	2	4
Sisar	1	2	0	1	0	0	1
Muu sukulainen	0	1	1	0	1	0	1
Tuttava	10	7	13	5	6	5	5
Ennalta tuntematon	0	2	1	2	1	3	4
Suhde ei tiedossa	0	1	0	0	0	0	0
Juttu pimeää kirjaamishetkellä	0	0	1	0	0	1	2
Yhteensä	37	48	44	35	27	38	43

* Ennakkotieto

Liite 7 Osapuolten suhde miehiin kohdistuneissa henkirikoksissa 2006–2012

Uhri oli tekijän	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Aviopuoliso	2	0	0	1	2	0	0
Avopuoliso	0	1	2	2	1	2	0
Seurustelukumppani	3	2	2	3	2	1	0
Ex-puoliso/seurustelukumppani	1	1	1	0	1	1	0
Partneri, samaa sukupuolta	1	1	1	0	0	0	0
Poika	3	3	3	4	0	4	3
Isä	5	3	2	4	5	3	1
Veli	1	0	3	1	1	3	0
Muu sukulainen	0	2	1	0	1	1	1
Tuttava	58	57	57	56	59	53	38
Ennalta tuntematon	8	10	15	12	15	5	7
Suhde ei tiedossa	0	0	0	1	0	0	3
Juttu pimeää kirjaamishetkellä	0	1	2	2	2	2	2
Yhteensä	82	81	89	86	89	75	55

* Ennakkotieto